

Standaard Onderwijsindeling 2003

Editie 2005/'06

Standaard Onderwijsindeling 2003

Editie 2005/'06

Inhoud

Colofon	3
Leeswijzer	3
Verklaring der tekens	4
1. SOI 2003; hoofdzaken	5
1.1 Niveau-indeling	5
1.2 Onderverdeling niveau 3 en 5 van de SOI	6
1.3 Indeling naar richting	7
1.4 Relatie met herstructureringen van het onderwijs	9
1.5 Relatie met ISCED	9
2. Doel SOI en toepassingsmogelijkheden	11
2.1 Doel	11
2.2 SOI een up-to-date classificatie	11
2.3 Toepassing van de SOI	11
3. Methodologie van de classificatie	13
3.1 Begrippen onderwijs en opleiding	13
3.2 Criteria niveau-indeling	13
3.2.1 Indelingscriteria onderverdeling niveau 3	14
3.2.2 Indelingscriteria onderverdeling niveau 4	14
3.2.2.1 WEB-opleidingen	14
3.2.2.2 Overige opleidingen	16
3.2.2.3 Resultaat toepassing criteria binnen niveau 4	16
3.2.3 Indelingscriteria onderverdeling niveau 5	17
3.2.4 Toepassing criteria op bepaalde soorten opleidingen	17
3.3 Criteria indeling naar richting	19
3.3.1 Criteria voor de indeling naar sectoren en subsectoren	18
3.3.2 Toelichting op de typering naar (sub)sector	19
3.3.3 Criteria voor het onderscheiden van rubrieksgroepen en rubrieken	19
4. Codering van de SOI 2003	20
4.1 Opleidingsnummers en synoniemen	20
4.2 Samenstelling SOI-code	20
4.3 Codes voor onvolledige opleidingsinformatie	20
4.4 Codes voor vervallen opleidingsnummers	21
5. Werken met de applicatie	22
Bijlage 1. Inpassing van het Nederlandse onderwijs in de ISCED 1997	23
Bijlage 2. Wijzigingen structuur SOI sinds 1978	36
Bijlage 3. Wet Educatie en Beroepsonderwijs	39
1 Beroepsonderwijs	39
2.1 Educatie in de WEB	39
2.2 Basisstructuur Educatie	40
Literatuur	42
Voor meer informatie...	43
Enkele aanverwante publicaties	44

Colofon

Samenstelling

Divisie Sociale en ruimtelijke statistieken
Sector Ontwikkeling en ondersteuning

Informatie

Mies Bernelot Moens
mbt@cbs.nl

CBS Voorburg

Prinses Beatrixlaan 428
Postbus 4000, 2270 JM Voorburg
Telefoon (070) 337 38 00
Fax: (070) 387 74 29

CBS Heerlen

Kloosterweg 1
Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen
Telefoon (045) 570 60 00
Fax: (045) 572 74 40

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen 2005
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Bestelinformatie

Verkrijgbaar bij het
Centraal Bureau voor de Statistiek,
Verkoop (cd-rom),
Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.
Telefoon: 0900 0227 (50 cent per minuut)
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: verkoop@cbs.nl
Internet: www.cbs.nl
Applicatie is gratis te downloaden
Kengetal:
ISSN n.v.t.
ISBN n.v.t.

Leeswijzer

Deze publicatie omvat de volledige verantwoording van zowel de gereviseerde Standaardonderwijsindeling (SOI) 2003 als van de verschillende edities van de SOI 1978 en 1998. Hij is daardoor geschikt voor verschillende typen gebruikers. Niet alle informatie is echter voor iedereen van belang. Daarom geven wij aan welke paragrafen u in verschillende situaties het beste kunt raadplegen.

Lees paragraaf:

Dataverwerking met SOI 2003:	1, 2.1-2.3, 4, 5
Data-analyse met SOI 2003:	1, 2.1-2.3, 3, 4
Data-analyse met SOI 1978 en 1998:	1.1, 1.3, 2.1, 2, 3, bijlage 2
U heeft te maken met de ISCED (onderwijs- indeling van de Verenigde Naties):	1.5, bijlage 1
Interesse in achtergronden en details	3, bijlage 2 en 3
Toelichting vmbo en BaMa-structuur	3.2.1, 3.2.4, bijlage 2,
Toelichting op WEB (vernieuwing mbo 1997 en educatie) en Basisstructuur educatie	bijlage 3
Indeling naar type opleiding (regulier/ niet regulier, oud/ nieuw, duur, leerweg)	5, bijlage 1

Centraal Bureau voor de Statistiek

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
-	= nihil
-	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (00)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005-2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 206
2005/'06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2005 en eindigend in 2006
1995/'96-2005/'06	= boekjaar enz. 1995/'96 tot en met 2005/'06

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen. Verbeterde cijfers in staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

1. SOI 2003; hoofdzaken

De Standaard Onderwijsindeling (SOI) is een classificatie van opleidingen naar niveau en richting. Deze publicatie is een beschrijving van de derde editie van de SOI 2003, de gereviseerde opvolger van de SOI 1998 en 1978.

Van de SOI zijn regelmatig updates verschenen, vanaf 1995 jaarlijks (alleen elektronische edities). Hierin werd de SOI steeds aangevuld met nieuwe opleidingen om de classificatie bruikbaar te houden voor het coderen van opleidingen voor statistisch onderzoek en administratieve doeleinden. De wijzigingen van de SOI in 2003 zijn zodanig in omvang dat niet werd gesproken van de SOI 1998 editie 2003/04, maar van SOI 2003 editie 2003/04 (de eerste editie). De editie-aanduiding is gelijk aan het schooljaar waarop zij betrekking heeft. In de editie 2005/06 zijn dus de nieuwe opleidingen van het regulier onderwijs voor het overeenkomstige schooljaar reeds opgenomen.

Deze publicatie is een volledige verantwoording van het hoe en waarom van de SOI in het algemeen en van de SOI 2003 in het bijzonder. Nadat in de SOI 1998 niveau 4 werd onderverdeeld in drie subniveaus, zijn in de SOI 2003 ook niveau 3 en 5 in drie subniveaus onderverdeeld naar aanleiding van de introductie van de leerwegen in het vmbo en de BaMa (Bachelor-Masterstructuur) in het hoger onderwijs.

Deze publicatietekst vormt een onderdeel van een applicatie¹ met de classificatie en de bijbehorende documentatie en programmatuur voor raadplegen van en selecteren uit de classificatie. Deze bevat ook de conversie van de SOI 2003 editie 2004/05 naar de SOI 2003 editie 2005/06. De conversie van de SOI 1998 naar de SOI 2003 is opgenomen in de editie 2003/04. In de applicatie is voorts een bestand opgenomen, waarmee ook de opleidingsnummers van de SOI 1978, 1998 en eerdere edities van de SOI 2003 geconverteerd kunnen worden naar de huidige editiecodes.

De editie 2005/06 bevat evenals de voorgaande edities ook de conversie naar de **ISCED 1997**, de onderwijsindeling van de UNESCO.

1.1 Niveau-indeling

De niveau-indeling van de SOI 2003 is als volgt:

1 Onderwijs aan kleuters

- Basisonderwijs groep 1 en 2
- Speciaal onderwijs voor in hun ontwikkeling bedreigde kleuters (IOBK)

2 Primair onderwijs

- Basisonderwijs groep 3 en hoger

- Speciaal onderwijs
- Cursussen basiseducatie

3 Secundair onderwijs, eerste fase

Algemeen vormend en beroepsvoorbereidend onderwijs en voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs dat in directe aansluiting op het basisonderwijs gevolgd kan worden en daarnaast kort beroepsonderwijs zonder wettelijke toelatingseisen waarvan het eindniveau niet hoger is dan mavo/ theoretische leerweg vmbo.

3.1 Laag

Opleidingen die geen toegang geven tot SOI-4:

Een deel van de cursussen zonder vooropleidingseisen

3.2 Midden

- Vmbo basisberoepsgerichte leerweg
- Assistentenopleiding (mbo-1) in het kader van de WEB
- Sommige van de inmiddels niet meer bestaande primaire opleidingen in het kader van het leerlingwezen

3.3 Hoog

- Vbo (voorbereidend beroepsonderwijs)
- Voortgezet speciaal onderwijs
- Vmbo theoretische, gemengde en kadergerichte leerweg
- Mavo
- Havo/vwo leerjaren 1-3
- Korte beroepsopleidingen aansluitende op ca 2 jaar mavo of vbo
- Cursussen die aansluiten op niveau 3 niet vergelijkbaar met een basisberoepsopleiding.

4 Secundair onderwijs, tweede fase

Algemeen vormend en beroepsonderwijs² dat aansluit op het secundair onderwijs lagere trap, overige WEB-opleidingen, andere particuliere opleidingen en de niet meer bestaande leerlingwezenopleidingen met een cumulatieve duur³ van de opleidingen (omgerekend in full-time-equivalenten) na niveau 3 via de kortste leerweg van minder dan vijf jaar:

4.1 Laag

De WEB-basisberoepsopleiding (mbo-2) en andere beroepsopleidingen die daarmee vergelijkbaar zijn:

Leerlingwezenopleidingen met een cumulatieve studieduur van maximaal 24 maanden na niveau 3

- Kmbo (kort middelbaar beroepsonderwijs; dit is inmiddels beëindigd)
- Voorgangers van basisberoepsopleidingen die vroeger gegeven werden aan lbo-scholen, die aansloten op het lbo
- Opleidingen voor certificaten havo en vwo

¹ Deze applicatie en die van de editie 2003/04 kunnen gratis worden gedownload van www.cbs.nl, maar kunnen desgewenst ook op een cd-rom worden geleverd.

² Algemeen vormend en beroepsonderwijs: alle onderwijsvormen ongeacht of deze behoren tot gesubsidieerd of particulier onderwijs, contact- of afstandsonderwijs, voltijd- of deeltijd-onderwijs of één van de leerwegen.

³ Cumulatieve duur: de duur van de opleiding zelf plus de duur van de noodzakelijk voorafgaande opleidingen binnen niveau 4. De cumulatieve duur is steeds omgerekend naar fulltime-equivalenten.

4.2 Midden

Beroepsopleidingen waarvoor een diploma niveau 3 (of 4.1) is vereist of gewenst:

- beroepsonderwijs met een cumulatieve voltijds studieduur van 13 maanden tot 3 jaar
- leerlingwezenopleidingen met een cumulatieve studieduur van 25 maanden tot 6 jaar
- WEB-vakopleiding (mbo-3)

Algemeen vormend onderwijs: havo (leerjaar 4-5) en vhb (voorbereidend hoger beroepsonderwijs)

4.3 Hoog

Beroepsopleidingen waarvoor een diploma niveau 3 (of 4.2) is vereist of gewenst:

- beroepsonderwijs met een cumulatieve full-time-duur van tenminste 3 jaar
- mbo (de vroegere 3- of 4-jarige opleidingen)
- leerlingwezenopleiding met een cumulatieve duur van tenminste 6 jaar
- WEB-middenkader- en specialistenopleiding (mbo-4)

Algemeen vormend onderwijs: Vwo e.d. (leerjaar 4-6)

Propedeuse hbo en wo (indien hoogstbehaald examen)

5 Hoger onderwijs, eerste fase

Beroepsonderwijs dat aansluit op beroepsonderwijs op niveau 4.3 en algemeen vormend onderwijs op niveau 4.2; eerste fase van het wetenschappelijk onderwijs:

5.1 Laag

Opleidingen met een voltijds studieduur van 2 tot 4 jaar na havo of 4-jarig mbo:

- kort hbo
- ander beroepsonderwijs

5.2 Midden

- 4-jarig hbo en daarmee vergelijkbare beroepsopleidingen
- hbo bachelors
- post-hbo, voorzover niet niveauverhogend ten opzichte van hbo

5.3 Hoog

- Kandidaats en bachelors van het wetenschappelijk onderwijs

6 Hoger onderwijs, tweede fase

- wetenschappelijk onderwijs leidend tot een doctoraal examen
- masteropleidingen in hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs
- overige masteropleidingen
- opleidingen na het hbo (post-hbo), voorzover niveauverhogend, w.o. eerstegraads lerarenopleiding
- cursussen PAO (post-academisch onderwijs)
- post-doctorale lerarenopleidingen
- officiersopleidingen aansluitend op vwo

7 Hoger onderwijs, derde fase

Onderwijs dat aansluit op hoger onderwijs, tweede fase:

- 'onderwijs' dat leidt tot promotie
- opleidingen aan post-doctorale onderzoekscholen als aio (assistent in opleiding) of oio (onderzoeker in

opleiding)

- post-doctorale beroepsopleidingen (w.o. medici, apotheker, accountancy).

1.2 Onderverdeling niveau 3 en 5 van de SOI

Het belangrijkste verschil tussen de SOI 2003 en de SOI 1998 (laatste editie 2002/'03) is dat in de SOI 2003 behalve niveau 4, ook de niveaus 3 en 5 zijn onderverdeeld in drie subniveaus. Niveau 3 omvat de eerste fase van het voorgezet onderwijs, zoals het vmbo, de onderbouw van havo en vwo, de assistentenopleiding van het mbo (kwalificatieniveaus 1 van de WEB (Wet Educatie en Beroepsonderwijs)) en andere opleidingen die qua niveau daarmee vergelijkbaar zijn. De theoretische (=mavo), de gemengde en de kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo vormen niveau 3.3, de basisberoepsgerichte leerweg, de assistentenopleiding en de daarmee vergelijkbare oudere opleidingen vormen 3.2. In de vorige twee edities waren de assistenten- en soortgelijke opleidingen in 3.3 geplaatst in plaats van in 3.2. Sinds kort wordt de assistentenopleiding echter ook als alternatief van de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo aangeboden aan jonge leerlingen die niet in staat zijn het diploma van dit programma te volgen. De opleiding was dus aanvankelijk te hoog ingedeeld. In 3.1 vallen kortere opleidingen en cursussen, die men met voltoid basisonderwijs kan volgen, waaronder enkele niveaus van de basiseducatie.

Niveau 5 omvat de nieuwe universitaire bacheloropleiding, het oude kandidaats, lang hbo (bachelor), andere beroepsopleidingen die daarmee qua duur en benodigde vooropleiding vergelijkbaar zijn en korte post hbo-opleidingen. De universitaire propedeuse werd in de SOI 1998 en SOI 1978 vanaf de editie 1993, tezamen met het kandidaats op niveau 5 geplaatst. Deze propedeuse is in de SOI 2003 teruggeplaatst naar niveau 4.3, terwijl het kandidaats tezamen met de nieuwe universitaire bacheloropleidingen op niveau 5.3 is gekomen. Opleidingen die gelijk of gelijkwaardig zijn aan de 4-jarige hbo-opleiding vormen 5.2. In 5.1 zijn korte hbo en soortgelijke opleidingen gekomen die tenminste 2 jaar in voltijd duren. 5.1 komt overeen met ISCED 5B (zie paragraaf 1.2 en bijlage 1).

Verder zijn in de SOI 2003 de afbakeningen tussen niveau 3 en 4.1 en die tussen 4.3 en 5 iets aangepast.

1.3 Indeling naar richting

De indeling naar richting is niet gewijzigd vergeleken met de laatste editie (1997) van de SOI 1978 en de SOI 1998. In de volgende editie van de SOI 2003 zullen wel een aantal wijzigingen van de indeling naar richting worden doorgevoerd.

De richting van het onderwijs heeft betrekking op de inhoud van het onderwijs, dus niet op de denominatie van de onderwijsinstelling, noch op het soort onderwijsinstelling of de onderwijsmethode.

De SOI deelt de richting van een opleiding hiërarchisch in naar:

	Voorbeeld
Sectoren	Technisch onderwijs
Subsectoren	Technisch met economisch/ administratief en commercieel onderwijs
Rubrieksgroepen	Metaalbewerking
Rubrieken	Gieterijtechniek en metaalkun- de

Hierbij vormen de sectoren het hoogste aggregatieniveau en de rubrieken het laagste aggregatieniveau. De SOI onderscheidt 16 sectoren, 29 subsectoren, 149 rubrieksgroepen en 349 rubrieken.

De indeling naar sectoren en subsectoren en een globale aanduiding van de rubrieksgroepen vindt u op de volgende pagina. De verdere uitsplitsing naar rubrieken vindt u in de applicatie.

- 00 Algemeen onderwijs
 - 01 Algemeen onderwijs
Basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs; algemeen voortgezet onderwijs: gemeenschappelijke brugjaren, mavo, havo, vwo; β - γ -opleidingen in het hoger onderwijs
- 05 Opleidingen voor onderwijzend personeel
 - 06 Opleidingen tot onderwijzend personeel
Opleidingen voor leraar, instructeur, trainer en dergelijke
- 10 Onderwijs in de humaniora
 - 11 Onderwijs in de humaniora
Opleidingen in de talen, (niet de bedrijfscorrespondentie: zie 61), taal- en literatuurwetenschap, geschiedenis, archeologie en wijsbegeerte
- 15 Onderwijs in de theologie
 - 16 Theologie
Opleidingen in de theologie
- 20 Agrarisch onderwijs
 - 21 Agrarisch onderwijs zonder nadere differentiatie (znd)
Opleidingen voor landbouw, tuinbouw, bosbouw, veeteelt, bodemkunde en milieuhygiëne
 - 22 Agrarisch met technisch onderwijs
Opleidingen voor landbouwmechanisatie, cultuurtechniek en hoefbeslag
 - 23 Agrarisch met economisch, administratief en commercieel onderwijs
Opleidingen voor agrarische economie, vestigingsdiploma's, landbouwboekhouden en dergelijke
- 30 Onderwijs in de wiskunde en natuurwetenschappen
 - 31 Onderwijs in de wiskunde en natuurwetenschappen
Opleidingen in wiskunde en natuurwetenschappen, voor laborant, analist en dergelijke, met uitzondering van de medisch laboranten en analisten (zie 52)
- 35 Technisch onderwijs
 - 36 Technisch onderwijs znd
Opleidingen in bouwkunde, weg- en waterbouw, land-meetkunde, metaalbewerking, werktuigbouw, electrotechniek, grafische techniek, procestechniek, overige techniek
 - 38 Technisch onderwijs met economisch/ administratief en commercieel onderwijs
Indeling identiek als 36
- 40 Transport-, communicatie- en verkeersonderwijs
 - 41 Transport-, communicatie- en verkeersonderwijs znd
Opleidingen voor weg- en railvervoer, luchtvaart, scheepvaart, communicatie, ladingbemiddeling
 - 42 Transport-, communicatie- en verkeers- met technisch onderwijs
Indeling als 41
 - 43 Transport- communicatie- en verkeers- met economisch/ administratief en commercieel onderwijs
Indeling als 41
 - 44 Transport-, communicatie- en verkeersonderwijs met persoonlijke en sociale verzorging
Luchtvaart, scheepvaart
- 50 Medisch, paramedisch onderwijs
 - 51 Medisch, paramedisch onderwijs znd
Geneeskunde, verpleging, tandheelkunde, therapie, logopedie, overig
 - 52 Medisch, paramedisch onderwijs met wiskunde-, natuurwetenschappen- en technisch onderwijs
Opleidingen voor laboratoriumpersoneel, farmacie, prothese-techniek, fysische techniek, overige
 - 53 Medisch, paramedisch met economisch/ administratief en commercieel onderwijs
Medisch secretariële en overige opleidingen
 - 54 Medisch, paramedisch onderwijs met persoonlijke en sociale verzorging
Opleidingen welfare, bezigheidstherapie, ziekenverzorging, diëtetiek en overige
- 60 Economisch, administratief en commercieel onderwijs
 - 61 Economisch, administratief en commercieel onderwijs znd
Onderwijs in algemene en bedrijfseconomie, bedrijfskunde, management, efficiency, administratief, commercieel, detailhandel en overig
 - 62 Economisch, administratief en commercieel onderwijs met wiskunde-, natuurwetenschappen en technisch onderwijs
Econometrie, bedrijfstechniek, technische bedrijfsvoering, actuariaat en overig
- 65 Juridisch en bestuurlijk onderwijs
 - 66 Juridisch en bestuurlijk onderwijs
Onderwijs in recht, openbaar bestuur, belastingen en overig
- 70 Sociaal-cultureel onderwijs
 - 71 Sociaal-cultureel onderwijs
Onderwijs in sociaal werk, journalistiek, publicistiek, bibliotheek, documentatie, sociale wetenschappen, sociale geografie, sociale vorming en overig
- 80 Onderwijs in de persoonlijke / sociale verzorging
 - 81 Onderwijs in de persoonlijke / sociale verzorging znd
Huishoudkunde, sociale verzorging, uiterlijke verzorging, horeca en overig
 - 83 Persoonlijke / sociale verzorging met economisch/ administratief en commercieel onderwijs
Sociale verzorging, uiterlijke verzorging en horeca
- 85 Kunstonderwijs
 - 86 Kunstonderwijs
Beeldende kunst, theater, muziek, kunstwetenschappen, overig
- 90 Onderwijs in de openbare orde en veiligheid
 - 91 Onderwijs in de openbare orde en veiligheid znd
Opleidingen voor politie, justitie, bb, bedrijfszelfbescherming, landmacht, luchtmacht, zeemacht, overig
 - 92 Openbare orde en veiligheid met technisch onderwijs
Indeling als 91
 - 93 Openbare orde en veiligheid met andere differentiatie
Indeling als 91
- 95 Overig onderwijs
 - 98 Overig onderwijs niet eerder genoemd

1.4 Relatie met herstructurerings van het onderwijs

De SOI sluit vanaf 1998 aan bij de kwalificatiestructuur van de WEB (zie bijlage 3). Ook alle oudere en niet meer bestaande opleidingen die zijn opgenomen in de SOI, zijn met behulp van informatie over de vereiste vooropleiding, duur en studiebelasting zo goed mogelijk naar subniveau ingedeeld.

In de editie 1999/2000 is rekening gehouden met de invoering van het studiehuis en de daarbij behorende profielen in het havo en vwo en met de eerste fase van de invoering van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo). In de SOI 2003 zijn de profielen en andere richtingsaanduidingen binnen het avo en vwo niet meer opgenomen.

De leerwegen van het vmbo zijn opgenomen vanaf de editie 2000/01. In de SOI 2003 is de knip tussen niveau 3.2 en 3.3 gelegd tussen de basisberoepsgerichte leerweg en de kaderberoepsgerichte leerweg.

De editie 2002/03 bevat de nieuwe bachelors- en mastersopleidingen die in dat studiejaar in hoger onderwijs zijn geïntroduceerd.

Zoals uit paragraaf 1.2 blijkt sluit de SOI 2003 aan bij de introductie van de leerwegen van het vmbo en die van de BaMa-structuur in het hoger onderwijs.

Bij de samenstelling van de SOI wordt gebruik gemaakt

van recente bronnen voor nieuwe opleidingen, die jaarlijks beschikbaar komen. Dit zijn ondermeer het Centraal Register Beroepsopleidingen (CREBO), het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO) en het LDC Expertisecentrum voor loopbaanvraagstukken.

1.5 Relatie met ISCED

De SOI 1978 sloot volledig aan bij de internationale onderwijsindeling ISCED (1975) van de UNESCO. In 1997 heeft de UNESCO een revisie vastgesteld van de ISCED. Daarbij zijn zowel de indeling naar niveau als naar richting tamelijk ingrijpend gewijzigd. De editie 1999/2000 van de SOI 1998 bevatte voor het eerst de indeling van de opleidingen van de SOI naar ISCED-variabelen (zie bijlage 1). De SOI 1998 sloot door de herstructurering van de ISCED en door niet altijd consequente toepassing van de indelingscriteria van de SOI slecht aan bij de ISCED 1997 (zie bijlage 1 en de bestanden van de laatste editie van de SOI 1998).

De SOI 2003 sluit weer beter aan bij de ISCED. De SOI houdt rekening met het Nederlandse onderwijssysteem en de ISCED niet. De ISCED houdt rekening met andere kenmerken van opleiding dan de SOI. Daarom blijven er belangrijke verschillen tussen de beide classificaties. De relatie is als volgt:

Relatie SOI 2003 en ISCED 1997

SOI-niveau		ISCED-level en destination
1		0
2		1
3.1 opleidingen die geen toegang geven tot SOI 4 brugjaren avo brugjaren lbo en vbo; vgl praktijkonderwijs korte opleidingen na basisonderwijs, deelcertificaten, talencursussen, rijbewijs (geen beroeps), nt2 3 en 4		2A 2B 2C 2
3.2 minimaal vereiste opleidingen die toegang geven tot SOI 4.1 zoals: 3-j mavo/mulo vmbo-basisberoepsgerichte leerweg WEB-assistentenopleiding en korte primaire drempelloze llw-opleiding		2B 2B 2C

3.3 <i>minimaal vereiste opleidingen die toegang geven tot SOI 4.2 of 4.3</i> 3-j havo/vwo 4-j mavo, mulo, vmbo (theoretische, gemengde en kaderberoepsgerichte leerweg), vbo, lbo <i>korte opleidingen na mavo/vbo (uit 4.1)</i>		2A 2B 3 (w.o. talencursussen) zonder level completion 3C zonder level completion
4.1 <i>opleidingen die vergelijkbaar zijn qua niveau met de basisberoepsopleiding o.a.</i> gemeenschappelijke leerjaren mbo basisberoepsopleiding, kmbo, de meeste primaire llw-opleidingen, vroegere vakopleidingen aan lbo-instellingen		3A 3C
4.2 havo, mms langere beroepsopleidingen/ WEB-vakopleiding e.d.		3A 3C
4.3 vwo, hbs, lang mbo, WEB-middenkaderopleiding opleidingen die voorbereiden op ISCED 5B (komen vrijwel niet voor) WEB-specialistenopleiding, beroepsopleidingen na havo/mbo met duur van <2j propedeuse HBO/WO		3A 4B 4C 5A
5.2 HBO 4j, HBO-bachelors beroepsopleidingen met cumulatieve duur vanaf begin hoger onderwijs van 4-<5 j		5A 5B
5.3 WO-bachelors, kandidaats		5A
6 doctoraal, universitaire/HBO- masters, korte postdoctorale opleidingen =<1j, voortgezette opleidingen na HBO		5A
7 lange postdoctorale opleidingen doctoraat		5A 6

2. Doel SOI en toepassingsmogelijkheden

Al bij de ontwikkeling van de SOI 1978 stond ondermeer voor ogen dat de indeling gedurende lange tijd zou kunnen worden gebruikt. De bruikbaarheid van de classificatie wordt vooral bepaald door de aard van het opleidingsconcept, de volledigheid van de uitwerking daarvan en de actualiteit. Is aan deze voorwaarden voldaan, dan is sprake van een instrument dat ruime toepassingsmogelijkheden kent. Dit hoofdstuk beschrijft hoe het CBS dit tracht te bereiken. Het opleidingsconcept is opgenomen in paragraaf 3.1.

2.1 Doel

De SOI 1978 is ontwikkeld met twee doelstellingen voor ogen: een Nederlandse standaardindeling van opleidingen te vervaardigen die gedurende lange tijd zou kunnen worden gebruikt en die zo goed mogelijk aansloot bij de ISCED (International Standard Classification of Education). Beide doelstellingen van de opzet konden tot 1998 worden verwezenlijkt.

Ook de SOI 1998 en 2003 beogen een standaardindeling te zijn die nog lang kon worden gebruikt en die gekoppeld kan worden aan de SOI 1978. Met de wijzigingen wordt beoogd het mogelijk te maken verschillen in opleidingsniveau waar te kunnen nemen die relevant zijn voor de arbeidsmarkt en leefsituatie. Door de revisie van de ISCED (1997) sloot de SOI 1998 in zeer beperkte mate aan bij de ISCED. Bij de revisie van de SOI 2003 is echter gepoogd de aansluiting bij de ISCED te verbeteren. De SOI sluit echter in de eerste plaats aan bij het Nederlandse onderwijsstelsel. Voor Nederland belangrijke onderscheiden, zoals bijvoorbeeld tussen hbo en wo komen in de ISCED niet en in de SOI wel tot uitdrukking

2.2 SOI een up-to-date classificatie

De gebruikswaarde van de SOI wordt voor een belangrijk deel bepaald door de volledigheid en het bij de tijd zijn van het register van opleidingsbenamingen. Er worden jaarlijks vele nieuwe opleidingen geïntroduceerd. Daarom wordt de lijst van benamingen van de SOI sinds 1995 jaarlijks aangevuld met nieuwe opleidingen, die worden voorzien van een volgnummer (het opleidingsnummer) en de SOI-code. Het register wordt aangevuld met nieuwe opleidingen in het regulier⁴ onderwijs en andere, met name particuliere, opleidingen. De informatie hierover werd verkregen via de enquêtes bij onderwijsinstellingen van het CBS. Voor 1995 werd de SOI meer incidenteel geactualiseerd.

Bij de samenstelling van de jaarlijkse edities van de SOI wordt gebruik gemaakt van actuele bronnen voor nieuwe

⁴ Het regulier onderwijs is het onderwijs dat door de Ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij wordt bekostigd of gesubsidieerd.

opleidingen, die jaarlijks beschikbaar komen. Dit zijn het Centraal Register Beroepsopleidingen (CREBO) en het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO)⁵. Daarnaast is sinds 1999/2000 gebruik gemaakt van de HRM Handboeken in de Opleiding en Carrièrereeks uitgegeven door Millian/P&O: The Official Master Guide, Post Doctoraal & Post HBO en Bedrijfsopleidingen & In-Company.

In het CREBO zijn alle door de Ministers van OCW en LNV goedgekeurde beroepsopleidingen opgenomen in het kader van de WEB. In het CROHO staan alle hbo-opleidingen en opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs. Deze bronnen maken het mogelijk dat de editie die medio jaar x verschijnt, reeds de nieuwe opleidingen in het regulier onderwijs bevat voor het schooljaar x/x+1.

Aan de informatie over particuliere opleidingen van het LDC Expertisecentrum voor loopbaanvraagstukken) heeft het CBS in het verleden gegevens over cursussen ontleend die tenminste 12 dagdelen duren met een open inschrijving, die niet het karakter hebben van een maatwerkcursus of een hobby- of recreatieve cursus. Tevens wordt gebruik gemaakt van studiegidsen (ook op internet) van instellingen voor particulier onderwijs.

In het opleidingsregister van de SOI zijn behalve bestaande en nieuwe opleidingen ook de opleidingen opgenomen die inmiddels niet meer worden gegeven. Ook de opleidingen van degenen die reeds lang de schoolbanken hebben verlaten moeten immers ingedeeld kunnen worden.

Ondanks de moeite die het CBS doet om het opleidingsregister van de SOI zo volledig mogelijk te maken is het mogelijk dat opleidingen ontbreken. Gebruikers van de SOI die belangrijke omissies waarnemen, worden verzocht dit te melden aan het CBS (Service-centrum SOI/SBC tel. 070-337 5347/ 5703, e-mail onderw.beroep.class@cbs.nl).

2.3 Toepassing van de SOI

De SOI is bedoeld als hulpmiddel voor het coderen en classificeren van opleidingen bij onderzoek, personeelsadministraties en andere registraties.

Het CBS zelf gebruikt de SOI voor het verwerken van opleidingsgegevens bij alle persoons- en huishoudens-enquêtes en de Vacature-enquête. Het gaat daarbij om de volgende soorten opleidingsgegevens:

- opleidingen die gevolgd zijn en gevolgd worden door respondenten

⁵ Het CBS ontleent veelal ook informatie (over vereiste vooropleiding, duur en inhoud) die noodzakelijk is om nieuwe (en oude) opleidingen in te delen naar niveau en richting van de SOI en van de ISCED aan de jaarlijkse LDC-studiegidsen voor het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs en de LDC Scholingsgids voor werkenden en werkzoekenden (2001). Voor dit doel wordt of is ook gebruik gemaakt van de edities van de Nieuwe gids voor school en beroep van De Toorts, de Opleidingen & beroepen almanak van Elsevier, de Cursusgids van de Open Universiteit, Productsheets opleidingen Centrum Vakopleiding en gidsen van andere onderwijsinstellingen.

- opleidingen waarvan een diploma is behaald door respondenten
- gevraagde opleiding in het geval van een vacature.

Ook universiteiten en andere onderzoekinstellingen gebruiken de SOI voor dit soort doeleinden.

Sinds 1998 maakt ook de Arbeidsvoorziening (in 2001 opgegaan in Arbeidsbureau Nederland en in 2002 opgegaan in CWI, Centrum voor Werk en Inkomen) gebruik van de SOI (en tevens van de Standaard

Beroepenclassificatie 1992) om vraag en aanbod aan elkaar te kunnen koppelen. Uitkomsten kunnen daardoor ook vergeleken worden met gegevens over vraag en aanbod uit andere bronnen (w.o. het CBS). Ook uitzend- en detachingsbureaus en andere bedrijven op het gebied van arbeidsbemiddeling gebruiken de SOI.

Tal van grotere bedrijven en servicebureaus voor bedrijfsadministraties gebruiken de SOI (SOI-code en opleidingsnummer) om individuele opleidingsgegevens van personeel vast te leggen.

3. Methodologie van de classificatie

De methodologie van de SOI 1998 en die van 2003 zijn in grote lijnen dezelfde als die van de SOI 1978. Maar bij het reviseren van de SOI zijn behalve de indelingscriteria van de SOI 1978 ook enkele nieuwe criteria gehanteerd. Voorts is de toepassing van de bestaande criteria aangescherpt. Dit hoofdstuk beschrijft de criteria die gebruikt zijn voor de in de SOI begrepen indelingen naar niveau en richting.

3.1 Begrippen onderwijs en opleiding

De *opleiding* is de basiseenheid van classificatie van *onderwijsprogramma's*. Hierbij kan het gaan om een opleiding die iemand volgt of heeft gevolgd (al dan niet met succes afgerond), die gevraagd wordt voor een vacature, of die door een onderwijsinstelling wordt aangeboden.

Als voorheen wordt *onderwijs* ongeveer overeenkomstig de oude en nieuwe ISCED omschreven als georganiseerde communicatie van niet-incidentele aard met als doel overdracht van kennis, vermeerdering van inzicht en/of aanleren van vaardigheden.

Communicatie vereist een relatie tussen twee of meer personen; hierdoor wordt zelfstudie uitgesloten.

Georganiseerd is bedoeld als: opgezet door personen of instellingen en volgens een schema met vastgelegde doeleinden of curricula; dit veronderstelt tevens een persoon of instelling die de leersituatie organiseert en leerkrachten die het communicatieproces richting geven.

Niet-incidenteel wil zeggen dat de communicatie de elementen duur en continuïteit bevat; hierdoor wordt bijvoorbeeld een enkele lezing uitgesloten.

Onder *overdracht van kennis en vermeerdering van inzicht* wordt verstaan iedere verandering in gedrag, kennis, begrip, houding, vaardigheden of capaciteiten die niet kan worden toegeschreven aan het natuurlijke groei-proces of aan de ontwikkeling van overgeleverde gedragspatronen.

Onder deze definitie vallen ook activiteiten als: bedrijfsopleidingen en -cursussen, omscholing, educatie en vorming, sociaal-culturele, creatieve en handvaardigheids-cursussen, diverse vormen van werkend leren.

Theoretisch vallen sporttrainingen en -lessen, psychosociale therapie en catechesatie ook onder het begrip onderwijs. Deze activiteiten zijn echter niet als onderwijs beschouwd in de SOI. Het CBS heeft deze soorten activiteiten, evenals rijlessen, niet-beroepsonderwijs in muziek en reanimatielessen bij een belangrijk deel van de onderwijsstatistieken ook niet als onderwijs beschouwd. Opleidingen voor rijbewijzen zijn wel in de SOI opgenomen. Sporttrainingen en -lessen en psychosociale therapie zijn ook niet in de ISCED opgenomen, catechesatie wel. In de Standaard Bedrijfsindeling van het CBS, die via de NACE (Statistische Nomenclatuur

van de Economische Activiteiten in de Europese Gemeenschappen) aansluit bij de ISIC (International Standard Industrial Classification), zijn de activiteiten van autorij-, vlieg- en vaarscholen, muziekleraren en catechesatie wel onder de activiteit (Overig) Onderwijs opgenomen en die van muziekscholen, psychotherapie en ehbo-/reanimatielessen niet.

Wat wel en niet als onderwijs wordt beschouwd verschilt ook van land tot land. In een aantal landen buiten Nederland wordt bijvoorbeeld het muziekonderwijs en ander kunstonderwijs, ook als het niet beroepsmatig is, gerekend tot onderwijs. In de Nederlandse onderwijsstatistieken is uiteraard wel kunstberoepsonderwijs opgenomen.

Een *opleiding* wordt naar analogie van de ISCED-97 beschouwd als een selectie van één of meer onderwijsactiviteiten of cursussen. Elk programma wordt verondersteld een expliciet of impliciet doel te hebben, zoals het verkrijgen van een kwalificatie die toegang verschaft tot een vervolgopleiding of een beroep of een reeks beroepen, of louter een toename van kennis of begrip.

Dit betekent in beginsel dat een cursus die kan worden afgerond met een deelcertificaat (algemeen vormend onderwijs) of deelkwalificatie (beroepsonderwijs) als afzonderlijke opleiding kan worden beschouwd als de cursist niet van plan of in staat is het geheel van cursussen te volgen dat tezamen tot een diploma leidt. In de SOI zijn wel de deelcertificaten van het algemeen vormend onderwijs opgenomen, de modules van de Open Universiteit en de zogenaamde AMBI-modules, maar niet de deelcertificaten die in het kader van de WEB behaald kunnen worden. Het aantal opleidingen zou dan onoverzichtelijk groot worden. Ook is het niveau van de afzonderlijke certificaten zeer moeilijk in te delen.

Maatwerk-cursussen en cursussen zonder open inschrijving (die alleen voor een bepaalde categorie, veelal werknemers, toegankelijk zijn) worden niet in de SOI opgenomen⁶.

3.2 Criteria niveau-indeling

In bijlage 2 is beschreven dat de SOI 1978 oorspronkelijk zes en later zeven niveaus onderscheidde. De SOI 1998 en 2003 onderscheiden nog steeds dezelfde zeven niveaus, maar niveau 3 (2003), 4 (1998) en 5 (2003) zijn inmiddels onderverdeeld in drie subniveaus. In paragraaf 1.4 is aangegeven welke vormen van onderwijs tot de verschillende niveaus en subniveaus zijn gerekend. De vraag is hier op grond van welke criteria dat gebeurd is bij de SOI 1978 en bij de SOI 2003. Deze komen voor de niveaus 1, 2, 6 en 7 vrijwel overeen, maar voor 3, 4 en 5 zijn enige aanvullende criteria gehanteerd.

Bij de SOI wordt het niveau van een opleiding in beginsel bepaald op basis van de vereiste minimale onderwijsloopbaan. Hiermee is het niveau van een opleiding niet

⁶ Een uitzondering op deze regel wordt gevormd door bedrijfsopleidingen voor beroepen waarvoor geen opleidingen bestaan met een open inschrijving, zoals bijvoorbeeld opleidingen voor machinisten van de NS, de beroepsopleidingen voor de rechterlijke macht en bepaalde specialiserende verpleegkundige opleidingen.

meer en niet minder dan een maat voor de hoeveelheid onderwijs van een opleiding, in samenhang met de nominale duur van de daarbij behorende voorafgaande opleiding. Hiervoor is in navolging van de ISCED 1976 gekozen.

Binnen de niveaus 3, 4 en 5 zijn de volgende aanvullende criteria gehanteerd:

- duur van de opleiding
- opleidingen die in beginsel voor hetzelfde beroep opleiden, indelen in hetzelfde SOI-niveau, ook als de duur of de benodigde vooropleiding verschillend zijn
- verschillen in niveau die blijken uit verschillen in niveau van het aansluitend vervolgonderwijs
- bij de onderverdeling van het niveau aansluiting bij wettelijk vastgelegde kwalificatieniveaus in het vmbo, mbo en hoger onderwijs.

Het opleidingsniveau volgens de SOI is dus *geen* maat voor verschillen in onderwijskundige gelijkwaardigheid of uitwisselbaarheid van opleidingen. Dit soort criteria is te afhankelijk van individuele waarde-oordelen, cultuur en conjunctuur om te kunnen worden gebruikt in een standaard indeling.

Als maat voor de hoeveelheid onderwijs van een opleiding is gekozen voor de tijd die op basis van voltijdonderwijs aan het volgen van een opleiding (zou) moet(en) worden besteed, in samenhang met de daarbij behorende voorafgaande opleiding. Het onderwijs is georganiseerd in een volgtijdelijke structuur, d.w.z. dat bepaalde opleidingen pas kunnen worden gevolgd nadat andere opleidingen met succes zijn voltooid. Ook internationaal zijn in deze ladderstructuur van het onderwijs perioden van min of meer vaste duur en gelijke lengte te onderscheiden.

De indeling in onderwijsniveaus is afgeleid van de structuur van het reguliere onderwijs als kern van het onderwijssysteem. Dit leidde tot de volgende indeling die tot 1998 in de SOI was opgenomen:

- 1 onderwijs aan kleuters
- 2 primair onderwijs
- 3 secundair onderwijs, lagere trap
- 4 secundair onderwijs, hogere trap
- 5 hoger onderwijs, eerste fase
- 6 hoger onderwijs, tweede fase
- 7 hoger onderwijs, derde fase.

In de loop der tijd zijn er binnen de niveaus 3, 4 en 5 van de SOI, grote verschillen ontstaan. De criteria waarmee tot 1998 het SOI-niveau van opleidingen werd bepaald, bleken niet meer toereikend om voor de arbeidsmarkt relevante niveauverschillen goed in kaart te brengen. De meetlat die bij de SOI werd gehanteerd was hier feitelijk te grof voor geworden.

Ten behoeve van de SOI 1998 zijn de soorten opleidingen die opgenomen waren op niveau 4 van de SOI 1978 geanalyseerd en vergeleken met de nieuwe opleidingen van de kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs in de WEB. Na raadpleging van deskundigen en gebruikers is toen besloten niveau 4 te splitsen in drie subniveaus 4.1, 4.2 en 4.3. Hierbij is 4.3 het hoogste subniveau en 4.1 het laagste. Voor de indeling naar subniveau zijn verschillende criteria gebruikt voor WEB-opleidingen en voor de overige

opleidingen. Dat zijn de opleidingen die niet meer gevolgd kunnen worden en de opleidingen die nog wel gevolgd kunnen worden, maar geen WEB-opleiding zijn, zoals bijvoorbeeld havo, opleidingen van de krijgsmacht en allerlei particuliere cursussen en opleidingen.

Op soortgelijke wijze is in 2003 besloten ook de niveaus 3 en 5 onder te verdelen in drie subniveaus.

3.2.1 Indelingscriteria onderverdeling niveau 3

De opleidingen die ingedeeld zijn in niveau 3 voldoen aan een of meer van de volgende criteria (zie ook paragraaf 1.1):

3.1 Laag

Sluiten aan op het basisonderwijs, maar geven geen toegang tot opleidingen op niveau 4.

3.2 Midden

Sluiten aan op het basisonderwijs en geven toegang tot opleidingen op niveau 4.1, maar niet tot opleidingen met een hoger niveau. Dit zijn dus opleidingen die te vergelijken zijn met de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo en kwalificatieniveau 1 van de WEB (assistentenopleiding), of zijn daarmee vergelijkbaar.

Ook opleidingen na deze opleidingen die te kort zijn om in 4.1 te worden ingedeeld vallen onder 3.2.

3.3 Hoog

Sluiten aan op het basisonderwijs en geven toegang tot opleidingen op niveau 4.2 of 4.3.

In dit verband worden de eerste en de tweede fase van het algemeen voortgezet onderwijs beschouwd als afzonderlijke opleidingen.

Binnen niveau 3 speelt de duur van de opleiding een ondergeschikte rol. Impliciet speelt deze alleen een bijrol om het grootste deel van de opleidingen in 3.1 af te grenzen.

Van een aantal opleidingen is het subniveau niet goed vast te stellen. Dit geldt met name voor de oude opleidingen in het lager en voorbereidend beroepsonderwijs (lbo en vbo). Deze opleidingen konden nl op verschillende niveaus (per vak) worden afgesloten. Besloten is om deze opleidingen standaard op 3.3 in te delen.

3.2.2 Indelingscriteria onderverdeling niveau 4

3.2.2.1 WEB-opleidingen

WEB-opleidingen worden ingedeeld op grond van hun *niveau in de kwalificatiestructuur*. Dit betekent dat de assistentenopleidingen (niveau 1 van de kwalificatiestructuur) zijn ingedeeld in niveau 3.2 van de SOI. De reden daarvoor was dat voor deze opleidingen geen vooropleiding was vereist en dat ze mede door de korte duur van de opleiding (half jaar tot een jaar) het eindniveau van het v(m)bo niet te boven gaan.

Voor de basisberoepsopleiding (niveau 2 van de WEB) gold weliswaar in 1998 dat er wettelijk ook geen vooropleiding vereist was, wat betekende dat de opleiding op niveau 3 startte, en dat het eindniveau duidelijk boven het vbo ligt, ongeveer op het voormalige kmbo-niveau (zie schema op de volgende pagina). Op grond van het eind-

SOI-niveau van enkele bestaande en niet meer bestaande opleidingen op niveau 3 en 4

	Niveau 3				Niveau 4			
	3.1	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	4.3
Bestaande opleidingen								
3 jaar havo/vwo	-----							
bovenbouw havo					-----			
propedeuse hbo							-----	
bovenbouw vwo					-----			
propedeuse wo								-----
certificaat havo/vwo					-----			
praktijkschool	-----							
vmbo								
basisberoepsgerichte leerweg	-----							
overige leerwegen	-----							
schakelopleiding naar hbo						-----		
particuliere secretaresse-opleiding ⁷					-----			
WEB-opleidingen ⁸								
mbo-1 assistentenopleiding		-----						
mbo-2 basisberoepsopleiding				-----				
mbo-3 vakopleiding					-----			
mbo-4 specialistenopleiding							-----	
mbo-4 middenkaderopleiding					-----			
Niet meer bestaande opleidingen								
mulo, mavo, leerjaar 1-3 mms en hbs	-----							
vbo, lbo	-----							
leerjaar 4-5 mms					-----			
leerjaar 4-5 hbs					-----			
schakel- en oriëntatie-opleiding			-----					
kmbo				-----				
mbo (lang)					-----			
niet-agrarisch leerlingwezen (oude stijl)								
variant 1 primair			-----					
variant 2 primair				-----				
variant 3 primair / secundair					-----			
variant 4 primair / secundair					-----			
variant 5 secundair						-----		
variant 6 secundair / tertiair / voortgezet							-----	
agrarisch leerlingwezen (oude stijl)								
primair					-----			
secundair						-----		
tertiair							-----	

----- = ongeveer een jaar full-time onderwijs, bij WEB-opleidingen incl. praktijkonderwijs / werkend leren. Een beginpunt van de lijn tussen niveau 3.3 en 4.1 duidt erop dat een niveau-3.3-diploma een toelatingseis vormt voor de desbetreffende opleiding. De lengte van de lijn is een globale indicatie van de duur van de opleiding. Het eindpunt van de lijn geeft het eindniveau van de opleiding weer (3.1-3.3, 4.1-4.3).

⁷ Hier is een opleiding bedoeld waarvoor een vooropleiding op niveau 3 is vereist.

⁸ Inclusief de agrarische leerlingwezen-opleidingen die al vanaf het leerjaar 1993/94 worden aangeboden volgens de WEB-kwalificatiestructuur.

niveau zijn deze opleidingen gerekend tot niveau 4.1. Sinds 2003 is het bezitten van een diploma van de basisberoeps-gerichte leerweg van het vmbo (3.2) meestal de toelatingseis voor de basisberoepsopleiding. Nu stellen we dat het eerste jaar van de basisberoepsopleiding niveau 3.3 vult en het tweede deel 4.1.

De vakopleidingen (niveau 3 van de WEB) zijn gerekend tot niveau 4.2 van de SOI 1998 en de specialisten- en middenkaderopleidingen (beide niveau 4 van de WEB) tot niveau 4.3.

3.2.2.2 Overige opleidingen

De overige, oudere en niet-WEB-opleidingen zijn ingedeeld met behulp van het criterium *cumulatieve studieduur*. Deze is berekend als de som van de duur van de opleiding zelf en de duur van noodzakelijk daaraan voorafgaande opleidingen via de kortste onderwijsroute, waarbij de duur van deeltijdopleidingen is uitgedrukt in voltijd-equivalenten. De daarvoor benodigde informatie is ontleend aan gegevens over de studieduur van deze opleidingen. Als duur van de opleidingen in het kader van het voormalige leerlingwezen is beschouwd de helft van de totale leerwerk-periode die voor de betreffende opleiding gold.

Vooraf bij opleidingen in het kader van het leerlingwezen moest rekening worden gehouden met de duur van de opeenvolgende opleidingen van het leerlingwezen en de vereiste vooropleiding. Een voortgezette opleiding in het leerlingwezen van 12 maanden met als noodzakelijke voorwaarde een primaire opleiding in het leerlingwezen van 36 maanden heeft hetzelfde niveau als een opleiding in het leerlingwezen met een studieduur van 48 maanden of een soortgelijke dagopleiding van 2 jaar.

Bij de onderverdeling van de 'overige opleidingen' werd beoogd de grenzen zo te leggen dat de voormalige 3- en 4-jarige (lange) mbo-opleidingen oude stijl en andere daarmee qua duur vergelijkbare opleidingen op niveau 4.3 terecht zouden komen. Twee-jarige voltijd mbo- en soortgelijke opleidingen op 4.2 en kmbo op 4.1. Opleidingen in het leerlingwezen en particuliere opleidingen hebben een cumulatieve duur, die meestal niet uitkomt op een geheel aantal jaren. Daarom moest precies worden aangegeven waar de grenzen lagen. Besloten is deze als volgt te leggen:

Indeling niet-WEB-opleidingen naar studieduur in voltijd-equivalenten

Niveau 4.1 (laag)
4 maanden - 1 jaar (na 'volmaking' van niveau 3.3 bij opleidingen waarvoor geen mavo/vbo/vmbo-diploma nodig is)
Niveau 4.2 (midden)
13 maanden tot 3 jaar
Niveau 4.3 (hoog)
3 jaar tot 5 jaar
Niveau 5
5 jaar en langer

De benedengrens van 4 maanden is gehanteerd om te voorkomen dat tal van korte cursussen, die bedoeld zijn

voor mensen met een mavo- of vbo-diploma, maar die als nauwelijks niveauverhogend kunnen worden beschouwd ten opzichte van niveau 3, ingedeeld zouden worden op niveau 4.1. De bovengrens van 5 jaar is om de zelfde reden ingevoerd om veelal meer specialiserende of meer verbredende cursussen na niveau 4 niet in te hoeven delen bij niveau 5 (veelal hbo). Dergelijke procedures werden ook al gehanteerd bij de SOI 1978.

Bij een behoorlijk aantal opleidingen heeft het CBS nog een ander criterium laten prevaleren boven het duurcriterium. Veelal was bij oudere beroepsopleidingen de cumulatieve duur in fte korter dan die van soortgelijke actuele WEB-opleidingen. Wanneer dit duidelijk het geval was, hebben de oude opleidingen hetzelfde SOI-subniveau⁹ gekregen als de overeenkomstige nieuwe opleidingen.

3.2.2.3 Resultaat toepassing criteria binnen niveau 4

Wanneer de hiervoor beschreven criteria worden toegepast, levert dit de volgende vulling op voor de drie subniveaus van SOI-niveau 4 met opleidingen die al dan niet door particuliere instellingen kunnen worden aangeboden:

4.1 Laag

Korte beroepsopleidingen met een minimale duur van 4 maanden waarvoor een diploma niveau 3.3 is/ was vereist of gewenst:

- beroepsonderwijs met een duur in full-time-equivalenten tot maximaal 1 jaar
- leerlingwezen met studieduur t/m 24 maanden¹⁰

Kmbo (Kort middelbaar beroepsonderwijs, waarvoor meestal geen diploma niveau 3 noodzakelijk was)

WEB-basisberoepsopleiding

Certificaten havo en vwo en NT2 5 (zie bijlage 3).

4.2 Midden

Beroepsopleidingen waarvoor een diploma niveau 3.3 (of 4.1) vereist of gewenst is/ was:

- beroepsonderwijs met een duur in full-time-equivalenten van 13 maanden tot 3 jaar
- leerlingwezen met studieduur van 25 maanden tot 6 jaar
- WEB-vakopleiding

Algemeen vormend onderwijs:

- (bovenbouw) havo, mms
- vbo (voorbereidend op hbo)

4.3 Hoog

Beroepsopleidingen waarvoor een diploma niveau 3 (of 4.2) is/ was vereist of gewenst:

- beroepsonderwijs met een duur in full-time-equivalenten van 3 jaar tot 5 jaar
- leerlingwezen met een studieduur van 6 jaar tot 10 jaar
- WEB-specialisten- en middenkaderopleiding

⁹ Dit beginsel is ook toegepast op de toekenning van ISCED-coderingen.

¹⁰ De genoemde studieduur van leerlingwezenopleidingen van voor de nieuwe kwalificatiestructuur en van (particulier) beroepsonderwijs is inclusief de duur van noodzakelijk voorafgaande (leerlingwezen) opleidingen na niveau 3.

- mbo (3- of 4-jarig) en mbo-plus
Korte beroepsopleidingen en kort hbo na mbo en havo met een duur korter dan 2 jaar in fte.
Algemeen vormend onderwijs: (bovenbouw) vwo e.d.
Propedeuses van wo en hbo

3.2.3 Indelingscriteria onderverdeling niveau 5

5.1 Laag

Kort HBO en andere beroepsopleidingen na havo/mbo met duur van 2- <4j fte

5.2 Midden

4-jarig hbo, hbo-bachelors

Beroepsopleidingen met een cumulatieve duur vanaf begin hoger onderwijs van 4- <5 jaar

5.3 Hoog

Wo-bachelors
Kandidaats

3.2.4 Toepassing criteria op bepaalde soorten opleidingen

Speciaal onderwijs

Dit wordt op vergelijkbare wijze als het normale onderwijs ingedeeld naar niveau.

Schakelopleidingen

Dit zijn alle opleidingen die een noodzakelijke voorbereiding zijn voor het volgen van een bepaalde opleiding, omdat de onderwijsloopbaan anders niet voldoende is om die bepaalde opleiding met succes te kunnen volgen. De schakelopleidingen zijn geplaatst op het niveau voorafgaande aan het niveau van de opleiding waarop deze voorbereidt.

Applicatiecursussen

Deze cursussen gaan dieper in op een studie-onderdeel in op basis van een relatief brede opleiding met een studieduur van ongeveer de niveau-eenheid. Naast de vele applicatie-opleidingen van mts, hts worden hiertoe gerekend aantekeningen op verpleegkundigendioma's, aantekeningen op vliegbrevet en dergelijke. De applicatie-opleiding heeft hetzelfde niveau als de opleiding waarvan het een applicatie is, omdat de applicatiecursus als nevensgeschikt moet worden gezien aan die basisopleiding.

Voortgezette opleidingen aan sociale en kunstacademies

De minimum vooropleiding voor deze opleidingen, namelijk de sociale/ kunstacademie, maken de niveau-eenheid vol. De voortgezette opleidingen, die na de invoering van het BaMa-systeem voor een deel zijn omgezet in masteropleidingen, komen daarom een niveau hoger, namelijk niveau 6.

Lerarenopleidingen

De leidsters van het vroegere kleuteronderwijs hadden de opleiding Kleuterkweekschool gehad, een opleiding op niveau 4.1 na mulo/mavo, de opleiding tot hoofdleidster op niveau 4.2. Wanneer zij echter de bijscholing als basisschoolleerkracht hebben gevolgd komen zij op niveau 5.2, waarop ook de pabo is ingedeeld (hbo). Opleidingen tot praktijkopleider/bedrijfsleermeester zijn/

waren WEB-opleidingen of opleidingen in het leerling-wezen op niveau 4.2.

Opleidingen voor leraren voor het basisonderwijs en leraren met een tweede- of derdegraads bevoegdheid zijn hbo-opleidingen en hebben dus niveau 5.2. De vroegere MO-A-opleidingen, nieuwe lerarenopleidingen en de opleidingen voor de meeste N-aktes zijn hier ook toe gerekend.

Eerstegraads leraar kan men op verschillende manieren worden. Bijna alle opleidingen die leiden of hebben geleid tot wat men nu een eerstegraads bevoegdheid noemt, worden gerekend tot niveau 6. Hiertoe worden gerekend ondermeer de voortgezette opleidingen voor N-aktes voor docenten aan lerarenopleidingen voor het beroepsonderwijs, MO-B, (post-)hbo-opleiding voor eerstegraads bevoegdheid.

De één-jarige postdoctorale lerarenopleiding die ook leidde tot een eerstegraads bevoegdheid is met ingang van 2002/03 teruggeplaatst van niveau 7 naar 6 (zie bijlage 2).

Certificaten van een dealexamen of module

Certificaten van een dealexamen voor mavo/vbo zijn op niveau 3.1, voor havo en vwo op niveau 4.1 (ze worden daarmee beschouwd als korte opleidingen na niveau 3.3).

Basis-Ambi-modules die na havo kunnen worden gevolgd zijn geplaatst op niveau 4.2, hetzelfde niveau als havo, omdat ze ieder afzonderlijk te kort zijn om als niveau verhogend te worden beschouwd. De overige modules zijn geplaatst op 4.3. De complete Ambi-programma's zijn geplaatst op niveau 5.1.

Modulaire basis- en oriëntatiecursussen van de Open Universiteit zijn geplaatst op niveau 4.2, de overige modulen (hbo en wo) op 4.3. De diplomaprogramma's van deze instelling voor hbo op 5.2 en voor wo op 6.

Deelcertificaten van modules van WEB-beroepsopleidingen zijn vanwege de korte duur, het onoverzichtelijk grote aantal en de geringe arbeidsmarktrelevantie niet in de SOI opgenomen. De ook onder de WEB vallende certificaten van de volwasseneneducatie zijn wel opgenomen, zie ook Bijlage 3.2.

Particuliere opleidingen en cursussen

Van het particulier onderwijs wordt informatie verzameld over gewenste vooropleiding en cumulatieve cursusduur (in voltijd-equivalenten). Daar waar sprake is van WEB-opleidingen hebben deze het overeenkomstige SOI-niveau gekregen. In andere gevallen zijn de andere genoemde criteria gehanteerd voor indeling naar SOI-niveau. Problematisch is echter dat vaak voor soortgelijke cursussen, bijvoorbeeld Russisch voor beginners, door de ene onderwijsinstelling geen speciale vooropleiding wordt gevraagd en door de andere een havo-niveau. Besloten is, teneinde één lijn te trekken, soortgelijke cursussen van verschillende instellingen op hetzelfde niveau te plaatsen, tenzij duidelijk is dat er aanmerkelijke inhoudelijke verschillen zijn. In geval van twijfel is voor het laagste niveau gekozen. In het genoemde voorbeeld op niveau 3.1, omdat aangenomen wordt dat tenminste basisonderwijs nodig is om een beginnerscursus in een buitenlandse taal met succes te kunnen volgen.

Bachelors- en mastersopleidingen

In de editie 1999/2000 is een groot aantal mastersopleidingen toegevoegd. Dit betreft de niet-reguliere opleidingen die niet in het CROHO zijn opgenomen en waarvoor ook geen studiefinanciering verkregen kan worden. Conform de beginselen van de SOI is het toekennen van het niveau gebaseerd op de vereiste minimale vooropleiding en de duur in full-time-equivalenten. Bij de meeste van deze private mastersopleidingen is een hbo-opleiding nodig en is de duur 1 jaar of langer. Deze opleidingen zijn op niveau 6 geplaatst. Ook masteropleidingen met een kortere duur en opleidingen waarvoor een doctoraal- of tweedefase-hbo-opleiding de minimale vereiste is zijn op dit niveau geplaatst.

Vanaf de editie 2002/03 zijn de nieuwe reguliere bachelors- en mastersopleidingen opgenomen. De bacheloropleidingen zijn respectievelijk op niveau 5.2 (hbo) en 5.3 (wo-bachelors) geplaatst en de reguliere mastersopleidingen (evenals de particuliere niet reguliere) op 6.

De introductie van de BaMa-structuur vormde de aanleiding in de SOI 2003 de onderverdeling naar subniveau binnen niveau 5 aan te brengen (zie par. 3.2.3). Hierbij zijn de wo- en hbo-propedeuse van niveau 5 naar 4.3 teruggezet, mede omdat bij een aantal nieuwe bachelorsopleidingen de propedeuse vervalt.

3.3 Criteria indeling naar richting

De richting van het onderwijs heeft betrekking op de inhoud/ studierichting van het onderwijs, dus niet op de denominatie van de onderwijsinstelling, noch op het soort onderwijsinstelling of de onderwijsmethode.

De SOI deelt de richting van een opleiding hiërarchisch in naar:

Voorbeeld

Sectoren	Technisch onderwijs
Subsectoren	Technisch met economisch/ administratief en commercieel onderwijs
Rubrieksgroepen	Metaalbewerking
Rubrieken	Gieterijtechniek en metaal- kunde

Hierbij vormen de sectoren het hoogste aggregatieniveau en de rubrieken het laagste aggregatieniveau.

In de editie 2006/07 zal waarschijnlijk de indeling naar richting inhoudelijk worden aangepast.

3.3.1 Criteria voor de indeling naar sectoren en subsectoren

De SOI onderscheidt in eerste instantie zestien richtingsgroepen, die in SOI aangeduid worden als *sectoren*, namelijk:

- 00 algemeen onderwijs
- 05 opleidingen tot onderwijzend personeel

- 10 onderwijs in de humaniora
- 15 onderwijs in de theologie
- 20 agrarisch onderwijs
- 30 onderwijs in de wiskunde en natuurwetenschappen
- 35 technisch onderwijs
- 40 transport-, communicatie- en verkeersonderwijs
- 50 medisch, paramedisch onderwijs
- 60 economisch, administratief en commercieel onderwijs
- 65 juridisch en bestuurlijk onderwijs
- 70 sociaal-cultureel onderwijs
- 80 onderwijs in de persoonlijke / sociale verzorging
- 85 kunstonderwijs
- 90 onderwijs in de openbare orde en veiligheid
- 95 overig onderwijs.

Zoals eerder is vermeld heeft de richting van het onderwijs betrekking op de inhoud van het onderwijs. Bij het beschouwen van vroegere onderwijsindelingen bleek echter dat de concrete vakinhoud, dus wat men leert voor een bepaalde groep beroepen, een weinig stabiel kenmerk van een opleiding voor een bepaald beroep was. Bovendien blijkt een groot aantal opleidingen geen éénduidige vakinhoud te hebben, wat betekent dat indeling in meer dan één groep mogelijk lijkt.

Ontwikkelingen in de maatschappelijke organisatie, wetenschap en techniek hebben vaak vrij directe gevolgen voor het onderwijs. Daardoor komt het regelmatig voor dat de vakinhoud van een opleiding in betrekkelijk korte tijd vrij ingrijpend verandert. Hierdoor zijn in het verleden (dat wil zeggen voordat de SOI 1978 bestond) opleidingen herhaaldelijk in een andere groep ingedeeld. Voor een standaardindeling, die een vergelijking tussen plaatsen en tijden mogelijk moet maken, is deze instabiliteit niet aanvaardbaar, evenals de eerdergenoemde niet-éénduidigheid. Daarom is bij de SOI 2003 en 1998, evenals bij de SOI 1978, niet zozeer de vakinhoud van een opleiding als indelingscriterium gehanteerd, maar meer het doel waarop de opleiding is gericht.

Doel waarvoor de opleiding is ingesteld is doorgaans om mensen op te leiden voor werk in een bepaald veld. De onderscheiden velden vormen een aantal richtingen, die in de SOI sectoren worden genoemd. Het gaat bij de indeling naar sectoren om het doel waarvoor de opleiding in het leven is geroepen, bijvoorbeeld opleiden tot een bepaald beroep. Het is mogelijk dat de onderwijsvolgende met een heel ander doel aan de opleiding begint, bijvoorbeeld als hobby. Die persoonlijke doelstelling vormt geen indelingscriterium van de SOI.

In eerste instantie kan het lijken dat de opleiding zich op meer dan één sector richt. Voor de doelstelling van een opleiding is echter bepalend het vakkenpakket als geheel en niet alleen het vak waaraan de meeste tijd wordt besteed. De vakinhoud van de opleiding geeft daarbij een specifiek accent aan de taakuitoefening binnen die sector. Volgens deze in de SOI toegepaste redenering is de scheepswerktuigkundigenopleiding gericht op het transportwezen, maar met een technische inslag en valt dus onder transport-, communicatie- en verkeersonderwijs; de opleiding medisch secretaresse is bedoeld om later op het medisch, paramedisch vlak administratief

werkzaam te kunnen zijn en valt dus onder medisch, paramedisch onderwijs. De opleidingen met zo'n op het eerste oog dubbele gerichtheid blijven in de onderverdeling van de hoofdgroepen echter wel herkenbaar als technisch, resp. administratief etc. Daardoor is het mogelijk voor bepaalde doeleinden bijv. alle economische, administratieve en commerciële opleidingen, ook die onder andere sectoren vallen samen te voegen.

In principe kunnen aan elke sector als nadere differentiatie, *subsectoren* worden toegevoegd. Maar in de praktijk blijkt dat slechts bij een beperkt aantal sectoren nadere differentiatie wenselijk is. Het aantal subsectoren waarnaar nader gedifferentieerd moet worden is niet groot. Het betreft hier de sectoren van het agrarisch onderwijs, het technisch onderwijs, het transport-, communicatie- en verkeersonderwijs, het medisch, paramedisch onderwijs, het economisch, administratief en commercieel onderwijs, het onderwijs in de persoonlijke/ sociale verzorging en het onderwijs in de openbare orde en veiligheid, waarbij voorzover relevant is onderscheiden naar accenten vanuit de hoek van het technisch onderwijs, het economisch, administratief en commercieel onderwijs en het onderwijs in de persoonlijke/ sociale verzorging. Bij de medisch, paramedische sector is een gecombineerde differentiatie (=subsector) 'met wiskunde-/ natuurwetenschappen- en technisch onderwijs' toegevoegd, onder meer om de opleidingen voor (medisch) laboratorium en apothekers (assistenten) een plaats te geven. Bij de economische, administratieve en commerciële sector is dat ook gedaan voor de opleidingen voor econometrie en actuaariaat.

Bij alle sectoren waar dit soort subsectoren zijn toegevoegd is de eerste subsector betiteld als '<sectornaam> zonder nadere differentiatie'. Er zijn 29 subsectoren onderscheiden; enkele ervan zijn inhoudelijk identiek aan de sector.

3.3.2 Toelichting op de typering naar (sub)sector

Om tot een sluitend geheel met duidelijke grenzen te komen zijn nog de volgende regels in acht genomen:

Technisch onderwijs is opgevat in (min of meer) industriële zin. Bijv. wel de opleiding tot loodgieter, niet die tot kapper.

Opleidingen voor de zelfstandige handel in door derden vervaardigde producten vallen onder economisch, administratief en commercieel onderwijs. Bijv. opleidingen voor drogist en voor sigarenwinkelier.

Opleidingen voor de zelfstandige uitoefening van een ambachtelijk beroep krijgen een commercieel accent: Bijv. de opleiding tot aannemer = technisch onderwijs met commercieel accent; dit geldt ook voor een zelfstandig loodgieter. Opleiding tot kapperspatroon = persoonlijke / sociale verzorging met commercieel accent. De vroegere leerlingen-opleidingen en de WEB-opleidingen tot assistent en basisberoepsbeoefenaar hebben dit accent niet; deze opleidingen zijn gericht op het aanleren van het 'ambacht' zelf. De WEB-opleidingen op een hoger niveau kunnen dit wel hebben.

Opleidingen in de levensmiddelensector:

- opleidingen gericht op het produceren van grondstoffen of basisproducten (melk, granen, vee, etc.) behoren tot het agrarisch onderwijs
- opleidingen gericht op de verwerking van deze grondstoffen of basisproducten tot eindproducten (levensmiddelentechnologie) worden gerekend tot het technisch onderwijs
- opleidingen gericht op de (zelfstandige) uitoefening van een ambachtelijk beroep in de levensmiddelensector behoren eveneens tot het technisch onderwijs, waarbij de zelfstandigheid tot uitdrukking komt in de toegevoegde differentiatie "met economisch, administratief en commercieel onderwijs" (bijv. bij de opleiding tot bakker en slager tegenover die voor bakkersleerlingen en slagersleerlingen)
- opleidingen gericht op de (zelfstandige) levensmiddelenhandel vallen onder het economisch, administratief en commercieel onderwijs (bijv. voor kruidenier en voor slager).

Horeca-opleidingen vallen onder onderwijs in de persoonlijke/ sociale verzorging, waarbij uitsluitend de opleidingen die de mogelijkheid van zelfstandige vestiging bieden als nadere differentiatie het economisch, administratief en commercieel onderwijs hebben.

Communicatie-onderwijs is uitsluitend opgevat als onderwijs gericht op het transport van informatie. Opleidingen op het gebied van de inhoud van informatie vallen onder sociaal-cultureel onderwijs.

3.3.3 Criteria voor het onderscheiden van rubrieksgroepen en rubrieken

Zoals aan het begin van paragraaf 3.2 is beschreven worden subsectoren onderverdeeld naar rubrieksgroepen en rubrieksgroepen naar rubrieken¹¹. De onderverdeling van subsectoren naar rubrieksgroepen en rubrieken vindt eveneens plaats op basis van de maatschappelijke gerichtheid van opleidingen. Een voorwaarde hierbij is dat duidelijke grenzen zijn aan te geven.

Slechts in één sector vindt geen onderverdeling plaats naar subsector, rubrieksgroep en rubriek (sector 15 Theologie).

Voor al op het gebied van de indeling naar rubriek zijn in de loop van de tijd nogal wat wijzigingen aangebracht. Deze zijn beschreven in bijlage 2.

¹¹ In de papieren edities van de SOI 1978 werden rubrieksgroepen aangeduid als groepen van vak-/studierichtingen en rubrieken als vak-/studierichting. In de elektronische edities evenals in het huidige raadpleegbestand van de SOI 1998 wordt de aanduiding rubriek(-sgroep) gehanteerd. Hier sluit het taalgebruik in deze publicatie op aan, mede omdat het bij een rubriek (meestal) niet om een afzonderlijke opleiding gaat, maar weer om een groepje niet meer bestaande en bestaande gelijksoortige opleidingen van verschillende niveaus.

4. Codering van de SOI 2003

4.1 Opleidingsnummers en synoniemen

In de Standaard onderwijsindeling wordt gebruik gemaakt van twee codes, de SOI-code en het opleidingsnummer. Beide codes bestaan uit zes cijfers. De SOI-code geeft aan op welke plaats van de classificatie een opleiding thuishoort.

Onder één complete SOI-code vallen meestal meerdere *opleiding(s)benaming(en)*, die voorzien zijn van unieke, zogenaamde opleidingsnummers. Dit zijn volgnummers zonder hiërarchische betekenis. De opleidingsbenamingen staan meestal voor een afzonderlijke opleiding die nu bestaat of vroeger heeft bestaan, bijvoorbeeld één bepaalde WEB-opleiding volgens de beroepsbegeleidende leerweg; het kan ook een iets gestileerde benaming zijn van een aantal vrijwel gelijke opleidingen, bijvoorbeeld een Word-cursus van verschillende onderwijsinstellingen. Deze benamingen zijn te beschouwen als de vulling van de SOI, welke vulling jaarlijks aangevuld wordt als er nieuwe opleidingen ontstaan.

Het opleidingsnummer is dus een identificatienummer van de benaming van een afzonderlijke opleiding uit heden of verleden of van een groepje vrijwel gelijke opleidingen. De relatie tussen SOI-code en opleidingsnummer is een 1: n relatie.

Bij het coderen van opleidingen met de SOI 2003, is het het meest praktisch in eerste instantie de meest overeenkomende opleidingsbenaming op te zoeken en het daarbij behorende *opleidingsnummer* vast te leggen. Ondermeer met het zoekprogramma van de cd-rom kunt u zien welke opleidingsnummers bij welke SOI-code horen. Ten behoeve van de jaarlijkse up-dates krijgen nieuwe opleidingen een nieuwe opleidingsnummer en wordt daarvan de SOI-code bepaald. ***Bij eventuele toekomstige wijzigingen van de SOI bieden de opleidingsnummers binen een bestaande dataverzameling de mogelijkheid gemakkelijk over te schakelen naar een nieuwe indeling.*** Het CBS zal dan via conversieschema's aangeven welke opleidingen naar een nieuwe plaats in de SOI-classificatie verhuizen.

Wanneer de opleidingsnummers bij de dataverwerking zijn opgenomen, biedt dit daarnaast de mogelijkheid tot verdere detaillering van opleidingen zoals de gebruiker die zou kunnen wensen.

De opleidingsnummers vormen niet alleen de sleutel naar de SOI-code, maar ook naar de ISCED-codes (zie bijlage 1) en naar de code van de indeling naar type opleiding. Dit zijn de typen die worden onderscheiden in de eerste tabel van bijlage 1).

In deze editie is een begin gemaakt met het terugbrengen van het aantal opleidingsnummers. Een aantal benamingen van opleidingen zijn namelijk in feite als ***synoniem*** te beschouwen van andere benamingen. Bijv. een benaming in het Engels, waarvan ook een opleidingsnummer met

dezelfde benaming in het Nederlands bestaat. Deze Engelse benaming krijgt dan hetzelfde opleidingsnummer als de Nederlandse benaming en een synoniemvolgnummer van maximaal 2 posities.

Andere voorbeelden van synoniemen zijn:

- Vroedvrouw van Verloskundige
- Machineschrijven van Typen
- Spaans prettig van Spaans beginners
- Doelmatig telefoneren van Telefoontraining
- Frans voortgezet; PBNA van Frans gevorderden.

De eerstgenoemde termen waren vroeger als afzonderlijke opleiding opgenomen in de SOI. In de huidige editie zijn ze opgenomen als synoniem van een andere (hoofd)benaming.

Met de introductie van synoniembenamingen wordt beoogd een grotere overzichtelijkheid te bereiken. Het CBS maakt hiervan gebruik bij het automatisch coderen van opleidingen tijdens face-to-face en telefonische enquêtes.

4.2 Samenstelling SOI-code

De SOI-code is een code bestaande uit zes cijfers, die zo gedetailleerd mogelijk niveau en richting van een opleiding beschrijft. De eerste twee cijfers geven resp. het niveau (1-7) en subniveau (0-3) aan. Uit de volgende vier cijfers kan de richting van een opleiding worden afgeleid.

De SOI deelt de richting van een opleiding hiërarchisch in naar:

- sectoren
- subsectoren
- rubrieksgroepen
- rubrieken.

Hierbij vormen de sectoren het hoogste aggregatieniveau en de rubrieken het laagste aggregatieniveau. De combinatie van de derde en vierde digit is de code van subsector, waaruit (de code van) de sector kan worden afgeleid. De code van een sector is een getal van twee cijfers dat eindigt op een 0 of 5; de codes van de subsectoren bestaan uit een getal dat 1, 2, 3 of 4 hoger is dan de code van de sector.

De rubrieksgroep is een nadere verdeling van de subsector. Deze wordt aangegeven met een cijfer van 1-9. De rubriek is een nadere detaillering van de rubrieksgroep. Ook deze wordt met een cijfer van 1-9 aangegeven. Dit betekent dat de code van de rubrieksgroep gevormd wordt door de digits 3-5 en die van de rubriek door de laatste vier digits (3-6).

4.3 Codes voor onvolledige opleidingsinformatie

In sommige gevallen is het niet mogelijk een opleiding goed te typeren naar richting. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het verwerken van persoonsenquêtes met omschrijvingen van opleidingsbenamingen. De door de respondent opgegeven omschrijving is vaak te globaal en kan daardoor niet worden teruggevonden in de lijst van opleidingsbenamingen. Om zulke onvolledige omschrijvingen toch op een

juiste manier te kunnen coderen heeft het CBS voor intern gebruik speciale 'vangnet'-codes ontwikkeld, zowel voor de SOI-code als voor de opleidingsnummers. Soms wijken de 'SOI'-codes in het vangnet af van de normale SOI-codes doordat de omschrijving op meerdere rubrieksgroepen of zelfs (sub)sectoren kan slaan. De vangnetcode heeft dan het karakter van een aggregaatcode.

Voorbeelden van oplossingen voor dergelijke probleemgevallen zijn vangnetcodes voor de de onvolledige aanduiding van de richting van 'bedieningsvakman z.n.a.' (3670, rubriek onbekend) 'aannemer z.n.a.' (3800, rubrieksgroep onbekend), 'leraar' (0600, rubrieksgroep onbekend) en 'mao z.n.a.' (2000, subsector onbekend). De nullen aan het eind van de code geven aan dat het een speciale rubrieksaanduiding betreft voor een aggregaat van SOI-rubrieken. Wanneer de gehele richting onbekend is, bijvoorbeeld bij 'losse cursus; OU', dan worden de laatste vier posities van de SOI-code gevuld met 9900. Gebruikers van de SOI die zelf opleidingen (laten) coderen, kunnen deze problemen ook tegenkomen. Zij kunnen ook zelf de code van het naast hogere aggregaat hanteren, aangevuld met één of meer nullen, opdat dan duidelijk is waar de vangnetcode op slaat. In bestanden die door het CBS zijn gecodeerd vóór het schooljaar 2000/01 komen naast dit type 'SOI-codes' eveneens andere typen vangnetcodes voor, die niet op een of meer nullen eindigen.

Ook in gevallen waar de opleidingsbenaming wel volledig is, kan het geven van een juiste SOI-code problematisch zijn. Zo kan de benaming mdgo-ag (assistenten in de gezondheidszorg) niet eenduidig worden getypeerd, omdat deze mdgo-ag zowel voor doktersassistenten (SOI-rubriek 5118) als voor tandartsassistenten (5138) opleidt. In de lijst met vangnetcodes heeft mdgo-ag daarom de globale, officieel niet bestaande, rubrieksaanduiding 5100.

Behalve dit type vangnetcodes zijn er nog aggregaat-codes voor het coderen van buitenlandse opleidingen.

Opleidingen die niet eenduidig te typeren zijn en in een vangnetcode terechtkomen, wordt vanaf 2000/01 een

opleidingsnummer toegekend dat begint met 081¹². Op dit moment zijn er ruim 700 van dergelijke nummers. De opleidingsnummers van de hiervoor genoemde buitenlandse opleidingen beginnen met 0891¹³.

Het CBS heeft geen vangnetcodes ontwikkeld voor het niveau van een opleiding. Als in de omschrijving van een respondent van zijn opleiding de informatie ontbreekt om uit opleidingsbenamingen in dezelfde rubriek maar op verschillende niveaus de benaming te kiezen van het juiste niveau, dan wordt dit zo goed mogelijk ingeschat op grond van andere informatie over de respondent. Als dit niet mogelijk is wordt het gehele opleidingsgegeven op onbekend gezet.

Alle vangnetcodes zijn opgenomen in het derde conversiebestand (Historisch bestand met ISCED.txt) van de applicatie. Hierin staan voor alle opleidingen van deze editie (en van de eerdere edities) ook het type opleiding en de ISCED-coderingen.

4.4 Codes voor vervallen opleidingsnummers

Opleidingen die in een bepaalde editie van de SOI een andere SOI-code krijgen, krijgen op dat moment ook een ander opleidingsnummer. De oude opleidingsnummers vervallen dan. Wanneer u echter werkt met bestanden met oude opleidingsnummers is het toch mogelijk daar de codes van de huidige editie van de SOI 2003 aan te koppelen, evenals die van de ISCED 1997 en van het type opleiding. Daartoe is in de SOI-applicatie een speciaal historisch bestand opgenomen (zie paragraaf 5).

Dit bestand bevat van alle oude en vervallen opleidingsnummers de coderingen van de huidige editie van de SOI 2003 en de bijbehorende code type opleiding en de ISCED-codes. Hierin zijn ook de opleidingsnummers van de inmiddels vervallen vangnetcodes opgenomen.

¹² Tot en met 1999/2000 begonnen deze vangnetcodes met 080.

¹³ Tot en met 1999/2000 begonnen deze vangnetcodes met 0890.

5. Werken met de applicatie

De applicatie met de SOI 2004/05 is bruikbaar onder MS-Windows, Windows NT en XP. De huidige applicatie bevat vrijwel alle beschikbare informatie over de SOI, de indeling naar type opleiding en de afleiding van de ISCED 1997. Wanneer de applicatie is geïnstalleerd krijgt u een openingsscherm te zien. Binnen dit scherm kunt u kiezen uit een aantal mogelijkheden. Deze zijn betiteld als:

- zoekprogramma
- toelichting (op de applicatie)
- documentatie

Zoekprogramma

Met Zoekprogramma activeert u het selectiescherm. Hiermee kunt u lijsten met opleidingsbenamingen samenstellen die geselecteerd zijn op SOI-code, opleidingsnummer, trefwoord(en), (sub)niveau(s), richting (sector, subsector, rubrieksgroep en rubriek) of combinaties daarvan. Deze lijsten kunt u wegschrijven naar een bestand. Het programma gebruikt u ook wanneer u de betekenis van een SOI-code of opleidingsnummer wilt opzoeken of de SOI-code van een opleidingsnaam.

Nieuw in het zoekprogramma is dat rekening is gehouden met de in deze editie geïntroduceerde synoniemen van benamingen van opleidingsnummers, zie paragraaf 4.1.

Ook op deze synoniemenbenamingen kan worden gezocht of geselecteerd.

Via de menuoptie Afkortingen kunt u de betekenis van afkortingen in opleidingsbenamingen opzoeken.

Met dit programma kunnen gebruikers ook eigen codelijsten volgens diverse sorteringen produceren.

Documentatie

De volgende documentatie is te raadplegen:

- deze publicatietekst
- de hiërarchische classificatie naar richting

een aantal conversieschema's, te weten:

- een bestand met de wijzigingen tussen de vorige editie en deze editie
- het aggregatieschema van de SOI naar niveau en richting
- een bestand waarmee de opleidingsnummers van de SOI 1978 editie 1993 tot en met 2005/06 van de SOI 2003 voorzien kunnen worden van de codes volgens de SOI 2003, ISCED 1997 en de codering van de indeling naar type opleiding van bijlage 1. Dit bestand bevat ook de coderingen van vroegere en actuele vangnetcodes (zie par. 4.3 en 4.4)
- recordindelingen van deze conversiebestanden en codelijsten van de SOI-variabelen, type opleiding en de ISCED-variabelen.

Ook deze documentatie kan naar een bestand worden weggeschreven ten behoeve van eigen gebruikersapplicaties.

Bijlage 1. Inpassing van het Nederlandse onderwijs in de ISCED 1997

Algemene toelichting

In november 1997 is een geheel nieuwe International Standard Classification of Education (ISCED 1997) van de Unesco vastgesteld in de General Conference van de Unesco.

De indeling onderscheidt 7 hoofdgroepen (0-6). In tegenstelling tot de ISCED 1978 vormt de hoofdingeling van de ISCED 1997 geen zuivere indeling naar niveau meer. Het is meer een indeling van onderwijsprogramma's naar de volgorde waarin deze normaliter worden gevolgd. Vooral in groep 3, 4, 5 en 6 overlappen de onderwijsniveaus elkaar vanuit het gezichtspunt van de SOI.

Niveau 4 van de SOI is verdeeld over groep 2, 3, 4 en 5; deze verdeling stemt niet overeen met de onderverdeling van niveau 4 van de SOI 2003.

Niveau 5 van de SOI 1998 was verdeeld over groep 4 en 5 van de ISCED. Echter in de SOI 2003 zijn de opleidingen met ISCED 4A, 4B of 4C teruggeplaatst naar SOI-niveau 4.3. Hierdoor vallen de overige opleidingen met SOI-niveau 5 allemaal in ISCED 5A of 5B.

Niveau 6 van de SOI vormt een deel van ISCED 5 en niveau 7 zit deels in ISCED 5 en deels in ISCED 6.

Groep 5 van de ISCED is dus qua SOI-niveau nogal heterogeen (SOI 4.3, 5.1, 5.2, 5.3, 6 en 7).

De groepen 2-5 zijn onderverdeeld in subgroepen (A, B en C) naar de gerichtheid van onderwijsprogramma's op doorstroming naar vervolgonderwijs, dan wel toetreding tot de arbeidsmarkt, dan wel op beide mogelijkheden.

De ISCED 1997 voorziet ook in additionele indelingen van opleidingen naar duur, aandeel beroeps- versus algemeen onderwijs, eerste en volgende diploma's in het hoger onderwijs. Daarnaast bevat de ISCED een indeling naar richting van de opleiding in 'broad fields' (eerste digit) en 'fields of education' (eerste twee digits). Zie hiervoor het laatste deel van deze bijlage.

Het CBS levert vanaf 1999 informatie aan Unesco, OESO en Eurostat conform de OESO-handleiding van de ISCED. In verband daarmee is nagegaan in welke categorieën van de nieuwe ISCED de opleidingen van het Nederlandse onderwijssysteem ingedeeld moeten worden. De conclusies hiervan worden in deze bijlage globaal beschreven.

Teneinde een internationaal uniforme interpretatie van deze classificatie te bevorderen, heeft de OESO zorg gedragen voor een handleiding bij de classificatie¹⁴.

¹⁴ Classifying Educational Programmes, Manual for ISCED-97, Implementation in OECD Countries, 1999 Edition. Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris 1999. Bij de conversie naar ISCED is behalve met deze handleiding ook rekening

De conversie van opleidingsnummers van de Nederlandse opleidingen naar de in internationaal verband gewenste codes van de ISCED is opgenomen op de cd-rom. De conversie is te bekijken via de knop 'conversies' van het hoofdmenu. In dit bestand is te zien dat in een aantal gevallen opleidingen met de zelfde SOI-code een verschillende ISCED-code hebben. Dit komt doordat de ISCED op andere criteria is gebaseerd dan de SOI.

Hierna wordt beschreven op grond van welke criteria en overwegingen opleidingen van het Nederlandse onderwijssysteem zijn ingedeeld in de verschillende ISCED-categorieën (hoofd- en subindeling). Ook is aangegeven welke additionele indelingen per subgroep worden toegepast.

Deze indeling kan worden aangepast wanneer daar aanleiding voor is. In internationaal verband (OESO en Eurostat) kan besloten worden dat vergelijkbare opleidingen van verschillende landen die door de landen in eerste instantie in verschillende ISCED-categorieën zijn ingedeeld, in latere instantie elders worden ingedeeld. Zo zijn in de editie 2000/01 in vergelijking met de vorige editie een aantal typen opleidingen geplaatst in een andere subgroep wat betreft hun gerichtheid op vervolgonderwijs dan wel arbeidsmarkt (aangeduid met de letter achter het groeps(niveau)nummer. De subgroep moet in beginsel worden gekozen conform de belangrijkste bedoeling van een opleiding. In internationaal overleg is echter besloten tot enkele uitzonderingen. Aanvankelijk was bijvoorbeeld het 4-jarig hbo in ISCED 5B ingedeeld. Naar aanleiding van overleg dat in 1998/99 werd gevoerd is besloten het 4-jarig hbo in ISCED 5A in te delen, waarin ook de doctoraalstudies zijn ingedeeld. Hiermede hangt ook samen dat het lang mbo en de middenkaderopleiding in ISCED 3A zijn ingedeeld omdat ze toegang geven tot het hbo, ondanks het feit dat deze opleidingen in de eerste plaats bedoeld zijn voor toetreding tot de arbeidsmarkt. De inpassing van de basisberoepsopleiding en daarmee vergelijkbare opleidingen van het mbo is in deze editie gewijzigd. Zie de toelichting op ISCED level 3.

gehouden met de uitkomsten van nationaal en internationaal overleg over de toepassing van deze handleiding.

In de beschrijving van de ISCED in de publicatie van de United Nations wordt ISCED 4 verdeeld in 4A en 4B. In de OESO-handleiding is 4A onderverdeeld in 4A en 4B terwijl de oorspronkelijke 4B, betiteld wordt als 4C. De OESO-landen hebben daarnaast een aantal afspraken gemaakt voor het samennemen van bepaalde klassen van de overige ISCED-variabelen (bijv. duur). Daar wordt in deze bijlage vanuit gegaan.

Toelichting per ISCED-niveau

In dit deel van deze bijlage komt aan de orde:

- toelichting van de criteria en de gehanteerde variabelen per ISCED-niveau
- een schema waarin is aangegeven waar de verschillende groepen opleidingen in de SOI terechtgekomen zijn in de ISCED.

0 Pre-primary education = SOI niveau 1: Groep 1 en 2 van de basisschool; iobk (speciaal onderwijs)

Deze opleidingen zijn hier ondergebracht op grond van de volgende criteria van de ISCED:

- worden gegeven door een school (of centrum)
- programma's voor kinderen van tenminste 3 jaar (in Nederland 4 jaar) tot de leeftijd van intree in het primair onderwijs
- het onderwijzend personeel moet een onderwijsbevoegdheid hebben; op grond van dit criterium wordt kinderopvang voor kinderen van 3 jaar niet als onderwijs op niveau 0 gezien.

1 Primary education or first stage of basic education = SOI niveau 2: Groep 3-8 van de basisschool; speciaal basisonderwijs

Criterium:

- basisonderwijs in lezen, schrijven, rekenen, geschiedenis, aardrijkskunde, natuurlijke historie, maatschappijleer, kunst en muziek
- zes jaar voltijd-onderwijs

2 Lower secondary or second stage of basic education = SOI niveau 3

Opleidingen op niveau 2 worden enerzijds ingedeeld naar toegang tot het vervolgonderwijs (A, B en C) en daarnaast naar inhoud van het onderwijs (algemeen, voorbereidend beroeps- en beroeps-)

2A Programma's ontworpen voor directe toegang tot opleidingen op niveau 3A en 3B die op hun beurt toegang verschaffen tot het hoger onderwijs beschreven onder ISCED 5A en 5B: havo klas 1-3, vwo klas 1-3

2B Programma's die in de eerste plaats leiden naar eind(=beroeps)onderwijs op niveau 3C: mavo, vbo, vmbo (1999; voorbereidend middelbaar beroeps-onderwijs), oriënteren en schakelen

2C Lager eind(=beroeps)onderwijs: WEB-assistentenopleiding; de nieuwe (1998) afdeling praktijk-onderwijs in het voortgezet speciaal onderwijs; enkele opleidingen van het Centrum Vakopleiding en de vroegere primaire leerlingwezenopleidingen waarvoor geen mavo/vbo-diploma vereist was.

3 (Upper) Secondary education = deel van SOI niveau 4

Deze programma's vereisen ongeveer 9 jaar voorafgaand full-time-onderwijs vanaf ISCED 1 of kennis en/of vaardigheden op het niveau van ISCED 2. De leeftijd wanneer de leerlingen aan deze programma's beginnen ligt rond de 15-16 jaar.

De programma's worden ingedeeld naar toegang tot vervolgonderwijs (A, B of C), naar de inhoud van het onderwijs (algemeen, voorbereidend beroeps- en beroeps) en naar het criterium of na afronding van de opleiding sprake is van 'level completion'. Met dit laatste wordt bedoeld dat er sprake is van een volledige afronding van het secundair onderwijs, gezien naar nationale maatstaven, op een zodanige manier dat een leerling toegang heeft verkregen tot het tertiair onderwijs, dan wel goed opgeleid de arbeidsmarkt kan betreden. Hiervoor is nog een additioneel durcriterium gehanteerd in de manual van de ISCED. Alle opleidingen behorend tot 3A, 4A, 3B, 4B en 4C voldoen per definitie aan dit criterium. Opleidingen in Nederland behorend tot 3C worden geacht te voldoen aan level completion als ze een SOI-niveau van 4.1 van de SOI 2003 (WEB-basisberoepsopleiding en daarmee vergelijkbare opleidingen. In de SOI 1998 was dit 4.2; het niveau van havo en de WEB-vakopleiding) of hoger hebben, deze hebben een cumulatieve duur van tenminste 13 maanden fte na mavo/vbo/vmbo (exclusief basisberoepsgerichte leerweg) of twee jaar na de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo.

Na de introductie van de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo als de normale vooropleiding voor de basisberoepsopleiding in 2003 voldoet ook de basisberoepsopleiding in SOI 4.1 aan de voorwaarden van level completion. De criteria voor SOI 4.1 zijn in de SOI 2003 zodanig gewijzigd dat SOI 4.1 uitsluitend nog opleidingen bevat die gelijkwaardig zijn aan de basisberoepsopleidingen. Dit kunnen vroegere opleidingen zijn die tot (vrijwel) hetzelfde beroep opleiden als de basisberoepsopleiding, ook al was de cumulatieve duur vroeger korter. De tegenwoordige opleidingen zijn vaak langer door het grotere aandeel van algemeen vormende vakken.

3A Programma's die toegang geven tot 5A-programma's, d.w.z. tot het wetenschappelijk onderwijs en tot het 4-jarig hbo: havo 4-5 (SOI-niveau 4.2), vwo 4-6, lang mbo, middenkaderopleiding WEB (SOI niveau 4.3).

3B Programma's die toegang geven tot 5B-programma's, d.w.z. tot korte hbo-programma's e.d.: in Nederland zijn geen opleidingen ingedeeld in deze categorie, omdat deze programma's dezelfde zijn als de opleidingen die reeds in 3A zijn ingedeeld.

3C Beroepsonderwijs: WEB-basisberoepsopleiding en -vakopleiding (resp. SOI-niveau 4.1 en 4.2), kmbo (4.1), primair leerlingwezen waarvoor mavo/ vbo noodzakelijk was, secundair leerlingwezen

Criterium: Opleidingen die toegang geven tot de arbeidsmarkt of andere ISCED-3- of -4-opleidingen en

geen directe toegang geven tot ISCED-5-opleidingen .

4 Post-secondary non tertiary education = deel van SOI 4.3

Programma's die internationaal gezien op de grens zitten tussen upper-secondary en post-secondary opleidingen, die niet als hoger onderwijs kunnen worden beschouwd en bedoeld zijn voor deelnemers die al een ISCED-3-opleiding hebben afgerond. Het niveau van deze opleidingen is vaak niet significant hoger dan dat van ISCED-3-opleidingen, maar de opleidingen dienen om de kennis te verbreden of te verhogen van deelnemers die al een ISCED-3-opleiding hebben afgerond. Een deel van de programma's onder ISCED 4 heeft ten doel studenten voor te bereiden op vormen van hoger onderwijs waarvoor zij niet de juiste (bijv. te korte) ISCED-3-opleiding hebben. Ze zijn voor studenten die ouder zijn dan die van ISCED 3. Ze hebben een duur van 6 maanden tot 2 jaar.

De programma's worden ingedeeld naar toegang tot vervolgonderwijs (A, B of C) en naar de inhoud van het onderwijs (algemeen en beroeps-).

4A Programma's die voorbereiden op 5A: mbo-plus (SOI niveau 4.2),

Criterium: Deelnemers die mbo-plus hebben afgerond hebben toegang tot het hbo; de opleiding is een mbo-opleiding voor havisten en daarmee een tweede opleiding.

4B Programma's die voorbereiden op 5B: in Nederland kennen we dit type opleidingen vrijwel niet.

4C Beroepsonderwijs; Afsluitende programma's die primair zijn bedoeld voor intrede in de arbeidsmarkt: WEB-specialistenopleiding, (SOI niveau 4.3), tertiair leerlingwezen, tal van particuliere deeltijdberoepsopleidingen die aansluiten op het mbo met een duur van minder dan 2 jaar in voltijd-equivalenten en kort hbo met een duur van minder dan 2 jaar in voltijd-equivalenten.

5 First stage of tertiary education (not leading directly to an advanced research qualification) (= SOI niveau 5, 6 en deel van 7)

Voor deze opleidingen is een diploma ISCED 3A, 3B, 4A of 4B vereist. Voorts leiden ze niet direct tot een hoge onderzoekskwalificatie (advanced research qualification = promotie of oio/aio).

De opleidingen in 5 worden onderverdeeld in 5A en 5B (zie hierna), naar plaats in de nationale diplomahiërarchie en naar cumulatieve duur op tertiair niveau.

Diplomahiërarchie:

- één jaar in voltijd duurt; intermediate exam: propedeuse, OU-certificaat (behaalde module van de Open Universiteit); wordt niet beschouwd als afgeronde opleiding, maar als tussenstap);
- first exam: hbo-examen, bachelors, doctoraal;
- second exam: van reguliere masteropleiding, tweedefase-opleiding van voor de introductie van het

Bachelor-Mastersysteem, andere post-hogeronderwijs dat tenminste kortere vervolgonderwijs worden ingedeeld bij first exam;

- third etc. exam: van de voormalige tweede fase-opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs na de introductie van het Bachelor-Mastersysteem.

5A Wetenschappelijk onderwijs en (post-)hbo (4-jarig): wo voorzover geen aio of oio of ander tot promotie leidend onderwijs (propedeuse sinds 2003 SOI-niveau 4.3, kandidaats/ wo-bachelors 5.3, doctoraal/ masters niveau 6 en tweede fase wo niveau 7), hbo met een duur van 4 jaar of langer in voltijd-equivalenten, tweedefase-opleidingen wo en hbo, mastersopleidingen, overig post-wo en post- hbo.

Criteria: o.a. programma van gewoonlijk 4 jaar, maar tenminste 3 jaar; toegang tot promotie of 'profession with high skills requirements'; faculteit kent diploma's toe voor hooggekwalificeerd onderzoek; de opleiding kan de afronding van een onderzoeksproject of een thesis verlangen.

Een wo-bachelorsopleiding geeft meestal geen rechtstreekse toegang geeft tot promotie, maar wel na het afronden van een masteropleiding. Daarom wordt deze categorie opleidingen ingedeeld in ISCED 5A.

Hoewel het hbo meer op de praktijk is gericht dan het wo, is in verband met vergelijkbaarheid met andere Europese landen besloten het lang hbo in 5A in te delen.

De (cumulatieve) duur van 5A-programma's in fte wordt ingedeeld in: 3-<5 jaar, 5-<6 jaar en >=6 jaar.

5B Kort hbo (SOI niveau 5.1 en deel van 5.2): de hbo-opleidingen met een duur van 2 en 3 jaar in voltijd-equivalenten en overige (particuliere) beroepsopleidingen op SOI-niveau 5 van tenminste 2 jaar.

Criterium: meer praktijkgericht dan 5A en niet leidend tot zg. professions with high skills requirements (e.g. medicine, dentistry, architecture etc.).

De (cumulatieve) duur van 5B-programma's in fte wordt ingedeeld in: 2-<3 jaar, 3-<5 jaar en >=6 jaar.

6 Second stage of tertiary education (leading to an advanced research qualification) (= deel van SOI niveau 7): aio-/ oio- of andere promotie-opleiding

Criterium: opleiding leidt tot advanced research qualification.

TYPEN NEDERLANDSE OPLEIDINGEN NAAR SOI-NIVEAU EN ISCED-VARIABELEN

Toelichting aanduidingen en variabelen aan het eind van de tabel

SOI 2003 Niveau	Code	Benaming type opleiding	Variabelen ISCED 1997					Opmerkingen
			Level	Desti- nation	Exam	Orien- tation	Duur BBL	
1	Onderwijs aan kleuters							
	10000	Onderwijs aan kleuters	0					Basisonderwijs groep 1 en 2; onderwijs aan in hun ontwikkeling bedreigde kleuters
2	Primair onderwijs							
	20100	Basisonderwijs groep 3-8	1					
	20200	Speciaal (basis) onderwijs	1					
	20300	Basiseducatie (w.o. certificaat kse 1, kse 2, nt2 1, nt2 2, pro 1, sr1, prg1 en prg2)	1					Zie toelichting in bijlage 3
3	Secundair onderwijs, eerste fase							
3 1	Laag							
	31320	Praktijkonderwijs vmbo	2	C		v		
	31581	Overige beroepsopleidingen met soi 3.1	2	C		v		
	31310	Oriëntatiecursussen	2	B		pv		
	31292	Gemeenschappelijke leerjaren avo	2	A		nv		
	31281	Vmbo leerjaar 1 en 2	2	B		pv		
	31293	Gemeenschappelijke leerjaren lager beroepsonderwijs	2	B		pv		
	31402	Educatie pro 2 en pro 3	2	C		nv		
	31502	Educatie sr 2, sr 3 en sr 4	2			nv		
	31270	Deelcertificaat mavo, nt2 3 en 4, kse 3 en kse 4	2	B		nv		
	31585	Overige opleidingen met soi 3.1 niet beroepsgericht en niet voorbereidend op beroepsonderwijs	2			nv		Bijv. talen voor beginners en andere cursussen in de vrijetijdssfeer

SOI 2003	Code	Benaming type opleiding	Variabelen ISCED 1997					Opmerkingen	
Niveau	type opleiding		Level	Desti- nation	Exam	Orien- tation	Duur	BBL	
3	2	Midden							
	32103	Educatie prg3	2	C		nv			
	32285	Vmbo basisberoepsgerichte leerweg	2	B		pv			
	32330	Assistentenopleiding (web) bol	2	C		pv			
	32340	Assistentenopleiding (web) bbl (incl. geen aanduiding leerweg)	2	C		pv		+	
	32350	Primaire opleiding leerlingwezen waarvoor geen mavo/vbo was vereist	2	C		pv		+	
3	3	Hoog							
	33210	Havo/vwo leerjaar 1-3	2	A		nv			
	33220	Mms, hbs, gymnasium leerjaar 1-3	2	A		nv			
	33282	Vmbo theoretische leerweg	2	B		nv			
	33284	Vmbo gemengde leerweg	2	B		nv			
	33250	Mavo	2	B		nv			
	33260	Mulo/ulo	2	B		nv			
	33283	Vmbo kaderberoepsgerichte leerweg	2	B		pv			
	33291	Vbo	2	B		pv			
	33300	Lager beroepsonderwijs	2	B		pv			
	33294	Gemeenschappelijke leerjaren kmbo	2	C		v			
	33240	Voortgezet speciaal onderwijs	2	B		pv			
	33310	Oriënteren en schakelen	2	B		pv			
	33581	Overige beroepsopleidingen met soi 3.3	2	C		v			
	33585	Overige opleidingen met soi 3.3 niet beroepsgericht en niet voorbereidend op beroepsonderwijs	2			nv			Bijv. talen voor gevorderden
4		Secundair onderwijs, tweede fase							
4	1	Laag							
	41014	Basisberoepsopleiding (web) bol	3	C		v			Vrijwel alle opleidingen vanaf dit niveau leiden tot level 3 3 completion, zie tekst
	41015	Basisberoepsopleiding (web) bbl (incl. geen aanduiding leerweg)	3	C		v		+	

SOI 2003	Code	Benaming type opleiding	Variabelen ISCED 1997					Opmerkingen	
Niveau	type opleiding		Level	Desti- nation	Exam	Orien- tation	Duur	BBL	
	41017	Reguliere beroepsopleiding vergelijkbaar met (web) bbo	3	C		v			
	41012	Kmbo	3	C		v			
	41013	Opleiding leerlingwezen =<24mnd na mavo/vbo	3	C		v		+	
	41020	Overige beroepsopleidingen vergelijkbaar met (web) bbo	3	C		v			
	41011	Deelcertificaat havo/vwo	2	A		nv			
	41010	Nt2 5	2	A		nv			
	41104	Educatie prg 4 en pro 4	3	C		nv			
	41019	Gemeenschappelijk leerjaar met soi 4.1 (mbo, middenkaderopleiding)	3	A		v			In dit geval is geen sprake van level completion
4	2	Midden							
	42010	(Bovenbouw) havo, mms	3	A		nv			
	42020	Vhbo (algemeen vormend)	3	A		nv			
	42050	Vakopleiding (web) bol (incl. geen aanduiding leerweg)	3	C		v			
	42030	Mbo 13mnd-<3j fte	3	C		v			
	42060	Vakopleiding (web) bbl	3	C		v		+	
	42080	secundaire opleiding leerlingwezen 25mnd-<6j cumulatief	3	C		v		+	
	42040	Primaire opleiding leerlingwezen 25mnd-<6j	3	C		v		+	
	42090	Andere voortgezette beroepsopleidingen 13mnd-<3j fte cumulatief na mavo/vbo	3	C		v			
	42070	Andere eerste beroepsopleidingen 13mnd-<3j fte na mavo/vbo	3	C		v			
	42500	Overige beroepsopleidingen met soi 4.2 na voorgaande beroepsopleiding	4	C		v			
	42400	Overige beroepsopleidingen met soi 4.2	3	C		v			
4	3	Hoog							
	43250	Wo/hbo propedeuse	5	A	i				5A geldt alleen voor ISCED-code voor actueel of gevolgd onderwijs; als het gaat om hoogstbehaald onderwijs dan wordt dit vwo = ISCED

SOI 2003	Code	Benaming type opleiding	Variabelen ISCED 1997					Opmerkingen	
Niveau	type opleiding		Level	Desti- nation	Exam	Orien- tation	Duur	BBL	
	43500	Beroepsopleiding na havo/mbo4 <2j fte	4	C		v			3A
	43010	(Bovenbouw) vwo, hbs, gymnasium	3	A		nv			W.o. ambi-modules
	43060	Specialistenopleiding (web) bol	4	C		v			
	43070	Specialistenopleiding (web) bbl (incl. geen aanduiding leerweg)	4	C		v		+	
	43030	Middenkaderopleiding (web) bol (incl. geen aanduiding leerweg)	3	A		v			
	43020	Mbo 3-4j	3	A		v			
	43040	Middenkaderopleiding (web) bbl	3	A		v		+	
	43080	Voortgezette opleiding leerlingwezen 6-<10j cumulatief	4	C		v		+	
	43090	Overige beroepsopleidingen 3-<5j fte cumulatief na mavo/vbo	4	C		v			
	43590	Overige beroepsopleidingen met soi 4.3	4	C		v			
	43200	Gemeenschappelijk jaar hbo	5	A	i				
	43015	Vorbereidend jaar hbo	3	A		nv			Bijv. voor lerarenopleidingen in het beroepsonderwijs, voor mensen met onvoldoende vooropleiding
	43450	Hovo-cursus (hoger onderwijs voor ouderen)	4			nv			
	43400	Ou-module, andere voorbereidende cursussen op ho	4	A		nv			
5		Hoger onderwijs, eerste fase							
5	1	Laag							
	51200	Hbo 3-<4j fte	5	B	f		3-<5j		
	51100	Kort hbo 2-<3j fte	5	B	f		<3j		
	51250	Overige beroepsopleidingen na havo/mbo4 2-<3j fte	5	B	f		<3j		W.o. diploma ambi- studierichting
5	2	Midden							
	52210	Hbo bachelor (geen docentenopleiding)	5	A	f		3-<5j		
	52150	Eerstegraadsakte hbo-niveau	5	A	f		3-<5j		Leraar lichamelijke oefening

SOI 2003 Niveau	Code	Benaming type opleiding	Variabelen ISCED 1997					Opmerkingen
			Level	Desti- nation	Exam	Orien- tation	Duur BBL	
	52100	Tweede- en derdegraads akten/ docentenopleiding	5	A	f		3-<5j	
	52160	Mo onbekend eerste- of tweedegraad	5	A	f		3-<5j	
	52110	Nascholing docenten tweede- en derdegraads	5	A	f		3-<5j	
	52115	Nascholing tot docent	5	A	f		3-<5j	
	52300	Overige beroepsopleidingen na havo/mbo4 4-<5j fte	5	B	f		3-<5j	
	52250	Overige posthbo-opleidingen <1j fte	5	A	f		3-<5j	
	52310	Overige beroepsopleidingen met soi 5.2	5	B	f		3-<5j	
5	3	Hoog						
	53200	Wo bachelor	5	A	f		3-<5j	
	53100	Wo kandidaats	5	A	f		3-<5j	Inclusief kandidaatsoplei- dingen met een duur <3j
6		Hoger onderwijs, tweede fase						
	60530	Private mastersopleiding na wo	5	A	s		5-<6j	
	60692	Particuliere of bedrijfsopleiding na wo >=1j	5	A	s		>=6j	
	60420	Postdoctorale lerarenopleiding	5	A	s		5-<6j	
	60155	Wo master 2 of 3j	5	A	s		5-<6j	
	60200	Wo doctoraal 5-6j dwz >168pnt	5	A	f		5-<6j	Oude wo-opleidingen worden ingedeeld naar duur van de recentere opleidingen
	60150	Wo master 1j	5	A	s		3-<5j	
	60100	Wo doctoraal 4j dwz 168pnt	5	A	f		3-<5j	
	60250	Officiersopleiding KIM/ KMA	5	A	f		3-<5j	
	60450	Hbo master	5	A	s		5-<6j	
	60510	Private mastersopleiding na hbo	5	A	s		5-<6j	
	60460	Tweede fase / posthbo >=1j fte dwz >=42pnt	5	A	s		5-<6j	
	60410	Eerstegraads akte (niet postdoctoraal)	5	A	s		5-<6j	
	60691	Particuliere of bedrijfsopleiding na wo <1j	5	A	f		5-<6j	
	60600	Particuliere of bedrijfsopleiding na hbo >=1j	5	A	s		5-<6j	
	60300	(Overige) postacademiale cursussen	5	A	f		3-<5j	
	60800	Overig onderwijs met soi 6, vervolg op opleidingen met soi 5	5	B	s		3-<5j	Voortgezette hbo-opleiding

SOI 2003	Code	Benaming type opleiding	Variabelen ISCED 1997					Opmerkingen	
Niveau	type opleiding		Level	Desti- nation	Exam	Orien- tation	Duur	BBL	
7	Hoger onderwijs, derde fase								
	70300	Opleiding tot de graad van doctor	6						
	70200	Wo opleidingen arts en apotheker	5	A	s		>=6j		
	70520	Overige tweedefase-opleiding na wo cum >=6j	5	A	s		>=6j		
	70510	Overige tweedefase-opleiding na wo cum <6j (excl. lerarenopleiding)	5	A	s		5-<6j		

SOI 2003	Code	Benaming type opleiding	Variabelen ISCED 1997					Opmerkingen
Niveau	type opleiding		Level	Desti- nation	Exam	Orien- tation	Duur	BBL

Toelichting aanduidingen in tabel

<i>Level</i>		Zie tekst
<i>Destination</i>		Zie tekst
<i>Exam</i>	i	Intermediate, zie tekst
	f	First, zie tekst
	s	Second, zie tekst
<i>Orientation</i>	nv	General (Non-vocational)
	pv	Pre-vocational
	v	Vocational
<i>Duur</i>		Cumulatieve duur (in voltijdequivalenten) in klassen op ISCED level 5
<i>BBL</i>	+	Beroepsbegeleidende leerweg is van toepassing
Algemeen	blank	Variabele is niet relevant voor het desbetreffende ISCED level en destination of voor de desbetreffende opleiding
Afkortingen	cum	cumulatief
	fte	voltijdequivalenten
	mbo4	kwalificatieniveau 4 van het mbo
	nt2	Nederlands als tweede taal, zie bijlage 3
	kse	Kwalificatiestructuur educatie, zie bijlage 3
	ou	Open universiteit
	pnt	studiepunten binnen de hoger ondewijs ten tijde van de tweefasenstructuur
	prg, pro, sr, er	Professionele redzaamheid gekwalificeerd, professionele redzaamheid ongekwalificeerd, sociale redzaamheid, educatieve redzaamheid, zie bijlage 3, 2.2

Indeling naar richting: fields of education en fields of training

Studierichtingen worden door de ISCED ingedeeld in zogenaamde broad fields (eerste digit) en daarbinnen in fields of education (eerste twee digits), zoals weergegeven in het navolgende schema. Daarnaast is een indeling naar 'fields of study' (derde digit) voorgesteld; deze is echter nog niet vastgesteld. Wel is een iets globalere indeling naar 'fields of training' (driedigit-indeling die een gedeeltelijke aggregatie is van de 'fields of study') vastgesteld, die bedoeld is voor gebruik binnen de EU-landen voor Europese enquêtes naar beroepsonderwijs. De codes en

titels hiervan zijn eveneens te vinden op de cd-rom.

Voor de indeling naar fields van de ISCED is de inhoud van het onderwijs doorslaggevend, terwijl de SOI-indeling is gebaseerd op de maatschappelijke sector waartoe een opleiding voorbereid. Dit betekent bijvoorbeeld dat een opleiding tot militair chauffeur bij de ISCED terecht komt in 840 Transport services en bij de SOI in de subsector 93 Openbare orde en veiligheid met andere differentiatie.

Het indelingsschema van de fields of training is als volgt:

Broad fields	Fields of education	Fields of training
0 General Programmes	01 Basic programmes 08 Literacy and numeracy 09 Personal development	010 Basic programmes 080 Literacy and numeracy 090 Personal development
1 Education	14 Teacher training and education science	141 Teaching and training 142 Education science
2 Humanities and Arts	21 Arts 22 Humanities	211 Fine arts 212 Music and performing arts 213 Audio-visual techniques and media production 214 Design 215 Craft skills 221 Religion and theology 222 Foreign languages and cultures 223 Mother tongue 224 History, philosophy and related subjects
3 Social sciences, Business and Law	31 Social and behavioural science 32 Journalism and information 34 Business and administration 38 Law	310 Social and behavioural science 321 Journalism and reporting 322 Library, information, archive 341 Wholesale and retail sales 342 Marketing and advertising 343 Finance, banking, insurance 344 Accounting and taxation 345 Management and administration 346 Secretarial and office work 347 Working life 380 Law
4 Science	42 Life science 44 Physical science 46 Mathematics and statistics 48 Computing	420 Life science 440 Physical science 460 Mathematics and statistics 481 Computer science 482 Computer use
5 Engineering, Manufacturing and Construction	52 Engineering and engineering trades	521 Mechanics and metal work 522 Electricity and energy 523 Electronics and automation 524 Chemical and process 525 Motor vehicles, ships and aircraft

<i>Broad fields</i>	<i>Fields of education</i>	<i>Fields of training</i>
	54 Manufacturing and processing	541 Food processing 542 Textiles, clothes, footwear, leather 543 Materials (wood, paper, plastic, glass) 544 Mining and extraction
	58 Architecture and building	581 Architecture and town planning 582 Building and civil engineering
6 Agriculture and fishery	62 Agriculture, forestry	621 Crop and livestock production 622 Horticulture 623 Forestry 624 Fisheries
	64 Veterinary	640 Veterinary
7 Health and Welfare	72 Health	721 Medicine 722 Medical services 723 Nursing 724 Dental studies
	76 Social services	761 Child care and youth services 762 Social work and counselling
8 Services	81 Personal services	811 Hotel, restaurant and catering 812 Travel, tourism and leisure 813 Sports 814 Domestic services 815 Hair and beauty services
	84 Transport services	840 Transport services
	85 Environmental protection	850 Environmental protection
	86 Security services	861 Protection of property and persons 862 Occupational health and safety 863 Military
9 Not known/ unspecified	99 Not known or unspecified.	999 Not known or unspecified

Bijlage 2. Wijzigingen structuur SOI sinds 1978

Tot 1978 bestond er geen Standaard onderwijsindeling van het CBS. Bij de Volkstelling van 1971 werden er zelfs twee indelingen gehanteerd: één voor personen die geen dagopleiding meer volgen en één voor personen die nog wel dagonderwijs volgen. Sinds het ontstaan van de SOI zijn enkele wijzigingen in de structuur van de indeling aangebracht. Deze worden hierna beschreven. Daarnaast omvatte iedere nieuwe editie evenals de SOI 1998 meer opleidingsbenamingen met name ten gevolge van veranderingen in het onderwijsveld. De eerste editie van de SOI 1978, telde ca 4 000 benamingen, de eerste editie van de SOI 1998 telde bijna 11 000 benamingen en de SOI 2003 bijna 14 000.

Wijzigingen niveau-indeling

In 1980 verschenen de eerste publicaties van de SOI 1978 waarin opleidingen worden ingedeeld naar niveau en richting. Bijgewerkte edities of supplementen daarop verschenen in 1982, 1986, 1989 en 1993. In 1995, 1996 en 1997 zijn uitsluitend elektronische publicaties over de SOI verschenen, waarin geen structurele wijzigingen van de SOI voorkwamen.

In de verschenen methodologische verantwoordingen werd aangegeven dat het niveau van een opleiding moest worden vastgesteld aan de hand van de minimum onderwijsloopbaan die gevolgd moet zijn om de opleiding met succes te kunnen volgen. De indeling in niveaus sloot aan bij de structuur van het reguliere onderwijs.

De indeling naar niveau was/ is als volgt (de wijzigingen die in de loop der tijd zijn aangebracht zijn *gecursiveerd*):

- 1 onderwijs aan kleuters
- 2 lager /primair (2002/'03) onderwijs
- 3 voortgezet /secundair (2002/'03) onderwijs, lagere trap /eerste fase (2003)
 - 3.1 laag (2003)
 - 3.2 midden (2003)
 - 3.3 hoog (2003)
- 4 voortgezet/secundair (2002/'03) onderwijs, hogere trap/ tweede fase (2003)
 - 4.1 kort (1998)/ laag (2003)
 - 4.2 middellang (1998)/ *midden* (2003)
 - 4.3 lang (1998)/ hoog (2003)
- 5 hoger onderwijs, eerste fase /trap (1986)/ fase (2003)
 - 5.1 laag (2003)
 - 5.2 midden (2003)
 - 5.3 hoog (2003)
- 6 hoger onderwijs tweede fase /trap (1986)/ fase (2003)
- 7 hoger onderwijs derde trap (1986)/ fase (2003)

In deze indeling konden (en kunnen) opleidingen buiten het reguliere onderwijs worden ingepast. Hierbij wordt gelet op de lengte van de minimaal vereiste of gewenste voorafgaande reguliere en niet-reguliere onderwijs.

In navolging van de ISCED heeft in de oorspronkelijke versie van de SOI 1978 een niveau 8 'niet naar niveau in te delen' bestaan. Aanvankelijk werden op dit niveau opleidingen van korte duur en/of afwijkende structuur gecodeerd waarvan bovendien mocht worden aangenomen dat ze geen rol speelden bij het bepalen van het opleidingsniveau van een persoon. Bij de uitbreiding van het aantal opleidingsbenamingen, als gevolg van de toenemende belangstelling voor permanente educatie, die vooral buiten het reguliere onderwijs tot uiting kwam, dijde het aantal opleidingen op 'niveau' 8 sterk uit. Aangezien het CBS achteraf de motivatie voor niveau 8 niet steekhoudend vond, omdat de indeling naar niveau gebaseerd is op het minimale voorgaande onderwijs, komt in de SOI 1978 editie 1989, niveau 8 niet meer voor. De opleidingen die daarin aanvankelijk voorkwamen, zijn opnieuw getypeerd naar de geldende regels van minimaal vereiste of gewenste vooropleiding en van een andere niveaucode voorzien.

Na de invoering van de twee-fasestructuur in het wetenschappelijk onderwijs (1982) is het wetenschappelijk onderwijs in de eerste fase vanwege de kortere duur van de studie voor het doctoraalexamen (in vergelijking met het doctoraal examen oude stijl) aanvankelijk (editie 1989) ingedeeld in niveau 5, waar ook het hoger beroepsonderwijs is ingedeeld. De tweede fase kreeg niveau 6. In de editie 1993 is dit teruggedraaid. De propedeuse en het vroegere kandidaats van het wetenschappelijk onderwijs kwamen op niveau 5 (het hbo-niveau), het doctoraal (oude en nieuwe stijl) op 6 en alle tweedefase-opleidingen (en daarmee vergelijkbare oudere opleidingen) op een nieuw niveau 7.

1998

Het belangrijkste verschil tussen de SOI 1998 en de SOI 1978 (laatste editie 1997) is dat in de SOI 1998 niveau 4 is onderverdeeld in drie subniveaus. Niveau 4 omvat de bovenbouw van havo en vwo, kort en lang mbo, de meeste opleidingen in het kader van het leerlingwezen, de kwalificatieniveaus 2, 3 en 4 van de WEB (zie bijlage 3) en andere opleidingen die qua niveau daarmee vergelijkbaar zijn.

Een gevolg van deze onderverdeling was dat de SOI-code van 5 naar 6 digits ging.

2002/'03

In het studiejaar 2002/'03 is het Bachelor-Mastersysteem ingevoerd in het hoger onderwijs. Alle nieuwe bacheloropleidingen zijn op niveau 5 gekomen en de nieuwe masteropleidingen op niveau 6. Dit geldt voor zowel de hbo- als de wo-opleidingen. In het nieuwe systeem worden de eerstegraads universitaire lerarenopleidingen gegeven als 2-jarige masteropleiding na een wo- bacheloropleiding. Bij de twee-fasestructuur was het een 1-jarige tweedefaseberoepsopleiding die (ondanks de relatief korte duur) ingedeeld was op niveau 7. Dit was één niveau hoger dan de eerstegraads lerarenopleidingen die aan het hbo worden gegeven. In de editie 2002/'03 zijn alle oude en nieuwe eerstegraads lerarenopleidingen op niveau 6 (terug)geplaatst om meer uniformiteit in de classificatie te bewerkstelligen. Alleen de eerstegraads lerarenopleiding lichamelijke oefening is geplaatst op niveau 5, omdat het een gewone 4-jarige hbo-opleiding is, die bij de invoering

van de BaMa-structuur is omgezet in een bacheloropleiding.

Inpassing (nieuwe) opleidingstypen

1999/2000

In de editie 1999/2000 zijn voor het eerst de vier nieuwe profielen van het havo en vwo opgenomen.

2000/01

In de editie 2000/01 zijn de verschillende leerwegen in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) opgenomen. Dit zijn:

basisberoepsgerichte leerweg: deze leerweg leidt toe naar mbo-opleidingen op kwalificatieniveau 2, de basisberoepsopleidingen (zie bijlage 3)

kaderberoepsgerichte leerweg: deze leerweg geeft toegang tot mbo-opleidingen op kwalificatieniveau 3 en 4, dwz naar de vakopleidingen en de middenkaderopleidingen

gemengde leerweg: heeft hetzelfde niveau als de theoretische leerweg, maar bevat ook een beroepsgericht vak

theoretische leerweg: opvolger van de mavo

Binnen elk van deze leerwegen is nog 'leerwegerondersteunend onderwijs' (lwoo) ingericht, waarbij leerlingen extra zorg ontvangen (vergelijkbaar met het vroegere ivbo: individueel voorbereidend beroepsonderwijs). Deze opleidingen worden in het opleidingsbestand van de SOI niet afzonderlijk onderscheiden.

2001/02

In de editie 2001/02 zijn binnen iedere leerweg van het vmbo behalve de richtingen ook de reguliere differentiaties daarbinnen opgenomen.

Voorts zijn ook de combinaties van profielen van havo en vwo opgenomen. Deze zijn in de editie 2003/03 echter weer geschrapt

2002/03

In de editie 2002/03 is de Bachelor-Masterstructuur, die bij de meeste universiteiten in het studiejaar 2002/03 is geïntroduceerd, opgenomen. Dit betekent dat het opleidingenregister is uitgebreid met 174 universitaire bachelor- en 198 masteropleidingen. De 'nieuwe' 4-jarige bacheloropleidingen in het hbo en de voortgezette hbo-opleidingen, die vermoedelijk tot een masterdiploma zullen leiden, zijn alleen als nieuwe opleiding opgenomen wanneer zij een andere benaming hebben dan de reeds opgenomen hbo-opleidingen. Het enige wat bij de hbo-opleidingen verandert, is immers de titel die het diploma daarvan nu ook in Nederland oplevert. Hbo-ers konden zich in het buitenland al heel lang tooien met de bachelor-titel.

2003/04

De revisie die geëffectueerd is in de SOI 2003 heeft tot gevolg gehad dat een behoorlijk aantal opleidingen dat in de SOI is opgenomen van niveau is veranderd. In de meeste gevallen gaat het om de toekenning van een subniveau binnen het oorspronkelijke niveau van een opleiding.

In een aantal gevallen is zijn opleidingen naar een geheel

ander niveau of subniveau verplaatst.

Dit laatste betreft met name de verplaatsing van beroepsopleidingen (na havo of mbo) korter dan 2 jaar, losse ambimodules, OU-cursussen en propedeuses van niveau 5 naar 4.3.

Verder is een aantal opleidingen van 3 naar 4.1 verplaatst en van 4.1 naar 3.3. Dit betreft in het eerste geval een aantal voornamelijk particuliere technische opleidingen na een vooropleiding op vbo-niveau die sterk lijken op basisberoepsopleidingen. In het tweede geval gaat het vooral om talen- en computercursussen voor gevorderden.

De vormen van basiseducatie voor volwassenen waarvoor geen voltooid basisonderwijs noodzakelijk is, zijn teruggeplaatst van niveau 3 naar niveau 2.

Opleidingen met SOI-niveau 6 in 2003 die afkomstig zijn uit niveau 5 zijn de officiersopleidingen na VWO (KIM/KMA), de (voortgezette) opleidingen aan de academies voor beeldende kunst en een aantal korte particuliere masteropleidingen van voor het BaMa-tijdperk. Bij de revisie is ervoor gekozen alle masteropleidingen, regulier en niet-regulier, ongeacht of deze wel of niet zijn geaccrediteerd, op niveau 6 te plaatsen.

2005/06

Al enige tijd was het mogelijk dat leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo (SOI-niveau 3.2) via een combinatie van werken en leren hun diploma konden krijgen. Hierbij is sprake van beperkte stages. Vanaf dit schooljaar is het mogelijk dat leerlingen die niet in staat zijn op deze wijze een diploma te verkrijgen reeds op het vmbo binnen het kader van de basisberoepsgerichte leerweg een WEB-assistentenopleiding (mbo 1) volgen onder verantwoordelijkheid van een ROC, dat normaliter deze opleiding verzorgt, echter veelal voor oudere voortijdige schoolverlaters. Dit betekent dat de assistentenopleiding eerder thuishoort in SOI 3.2 dan in SOI 3.3. Dit opleidingstype is dan ook verplaatst, evenals daarmee vergelijkbare oude opleidingen in het leerlingwezen.

De volwasseneneducatie heeft een andere structuur gekregen: Basisstructuur educatie. Deze heeft geleid tot inpassing op diverse niveaus in de SOI en nieuwe typen opleidingen, die in plaats komen van KSE1-6 (zie bijlage 3.2).

Wijziging indeling naar richting

Sinds het ontstaan van de SOI 1978 is de indeling naar richting alleen in 1983 en in de edities 1987 en 1989 gewijzigd. Daarna en ook in de SOI 1998 is de sectorindeling¹⁵ hetzelfde gebleven.

1983

Uit de in 1983 verschenen publicatie Standaard Onderwijsindeling 1978 Deel 4 Afkortingen, meerduidige benamingen blijkt een kleine wijziging van de indeling naar sector en subsector. Aanvankelijk was de huidige sector Openbare orde en veiligheid (90) een subsector (91) van de een sector Overig en onbekend (90). Deze

¹⁵ De begrippen (sub)sector en rubriek(sgroep) worden uiteengezet in par. 4.3.

sector is in 1983 gesplitst in twee sectoren:

- 90 Openbare orde en veiligheid
- 95 Overig onderwijs.

Tevens kreeg sector 90 drie subsectoren:

- 91 Zonder nadere differentiatie
- 92 Met technisch onderwijs
- 93 Met andere differentiaties

1987

De editie 1987 vermeldt de volgende aanpassingen van rubriek(s)groep(en) (zie paragraaf 3.3.3):

Vervallen zijn:

Bij de overgang van buitengewoon onderwijs naar speciaal onderwijs is het onderwijs aan kinderen zonder vaste woonplaats overgebracht naar het basisonderwijs. Daarom is rubriek 0122 vervallen.

6250 (detailhandel met technisch accent, dat wil zeggen opleidingen daarvoor) bleek leeg te blijven en is daarom opgeheven.

3612/3812 (timmeren), 3681 (chemische techniek), 3684 (textiel-, leerbereiding) en 3687 (bedrijfstechniek) vervielen door herschikking.

Nieuwe rubriek(s)groep(en):

- 0617 pedagogisch-didactische cursussen voor leerkrachten
- 2250 hoefbeslag
- 2320 bloementeel vakbekwaamheid
- 4210 weg- en railvervoer met technisch accent
- 4320/ 4330/ 4340 transport-, communicatie- en verkeersonderwijs met economisch, administratief of commercieel accent
- 4420 transport, communicatie en verkeer met persoonlijke/ sociale verzorging: luchtvaart (w.o. stewardessen-opleiding)
- 5242 hart/longfunctie-opleidingen
- 6220 opleidingen technische bedrijfsvoering
- 7160 sociale vorming
- 8320 sociale verzorging met economisch, administratief of commercieel accent

Verder uitgesplitst zijn vanwege aantal en diversiteit van de opleidingen:

- 2120 tuinbouw
- 2150 veeteelt
- 3660 en 3860 grafische techniek
- 3670 en 3870 procestechniek (aanvankelijk voedingsmiddelentechniek)
- 7180 sociaal-cultureel overig

Om dezelfde reden is herschikt de uitsplitsing van:

- 0641 en 0643 houttechniek, timmeren, bouwkunde (le-raren)
- 3610 en 3810 bouwkunde
- 3640 en 3840 werktuigbouwkunde
- 9100 en 9300 onderwijs in openbare orde en veiligheid

De titels zijn gewijzigd, meestal in verband met een betere dekking van de inhoud van de groep, van:

- 5241 neurofysiologie
- 5243 radiologie

- 6110 algemene en bedrijfseconomie
- 6120 bedrijfskunde, management, efficiency
- 6145 geld- en bankzaken

Tenslotte zijn nog de gevolgen verwerkt van naamsveranderingen en wijzigingen in de onderwijsstructuur en -organisatie in de titels van de classificatie.

1989

In de editie 1989 zijn in verband met maatschappelijke en technologische ontwikkelingen drie codes verder uitgesplitst:

- 7160 *sociale vorming:*
 - 7161 persoonlijke ontplooiing
 - 7163 burger- en gemeenschapskunde (cursussen vakbondswerk, OR, etc)
 - 7165 communicatieve vaardigheden
- Enkele opleidingsbenamingen uit 6120, 6620 en 9800 zijn toen hier ondergebracht.

- 6620 *openbaar bestuur:*
- 6621 administratief beheer
- 6623 financieel beheer
- 6628 overig en algemeen

- 3653 *elektronicatechniek (incl. telecommunicatietechniek):*
- 3652 computer en informatica
- 3653 elektronica algemeen/ radio-tv
- 3654 telecommunicatie/ datacommunicatie

Voorts kregen twee codes andere benamingen.

- 3655 meet- en regeltechniek werd: industriële procesautomatisering;
- 6135 informatieverwerking werd: administratieve procesautomatisering.

1993

In de editie 1993 zijn alle opleidingsbenamingen voorzien van een uniek opleidings(volg-)nummer¹⁶. Vervolgens is de relatie vastgelegd tussen de opleidingsnummers en de SOI-code. Dit zijn n:1 relaties. Deze maken verfijning van de codering mogelijk, althans wanneer deze opleidingsnummers ook zijn vastgelegd. Dit nieuwe systeem maakt het minder noodzakelijk wijzigingen in de sectorindeling aan te brengen, wanneer voor een bepaald doel een andere detaillering gewenst is.

¹⁶ Zie de toelichting op het opleidingsnummer in hoofdstuk 5.1.

Bijlage 3. Wet Educatie en Beroepsonderwijs

1 Beroepsonderwijs

In september 1997 is het (middelbaar) beroepsonderwijs in een andere vorm van start gegaan. Bij het agrarisch onderwijs gebeurde dit vier jaar eerder. Deze herstructurering ten gevolge van de WEB had betrekking op het kort en lang mbo en de opleidingen in het kader van het leerlingwezen. Deze opleidingen zijn inmiddels allemaal geherstructureerd en er zijn nieuwe opleidingen gecreëerd.

De WEB introduceerde vier kwalificatieniveaus van het beroepsonderwijs. Dit beroepsonderwijs werd tot 2001 betiteld als secundair beroepsonderwijs (sbo) om het verschil aan te duiden met de oude (k)mbo-opleidingen. Sinds 2001 worden ze toch weer aangeduid met mbo, ondanks het feit dat het laagste kwalificatieniveau niet als middelbaar beschouwd kan worden. De opleidingen die leiden tot deze kwalificatieniveaus worden aangeduid als opleidingen tot:

Niveau 1: Assisterend beroepsbeoefenaar (eenvoudige uitvoerende werkzaamheden) = *Assistentenopleiding*; duur 0,5 -1 jaar

Niveau 2: Basisberoepsbeoefenaar (uitvoerende werkzaamheden) = *Basisberoepsopleiding*; duur 2-3 jaar

Niveau 3: Zelfstandig beroepsbeoefenaar (volledig zelfstandige uitvoering van werkzaamheden) = *Vakopleiding*; duur 2-4 jaar

Niveau 4a: Middenkaderfunctionaris (Brede inzetbaarheid) = *Middenkaderopleiding*; 3-4 jaar

Niveau 4b: Specialist = *Specialistenopleiding*; duur 1-2 jaar na niveau 3.

In de agrarische sector worden soms iets afwijkende benamingen voor de opleidingen gehanteerd:

Niveau 1: Aankomend beroepsbeoefenaar

Niveau 2: Beginnend beroepsbeoefenaar

Niveau 3: Zelfstandig beroepsbeoefenaar

Niveau 4a: Kaderfunctionaris

Niveau 4b: Gespecialiseerd beroepsbeoefenaar.

Voor de opleidingen op niveau 1 en aanvankelijk ook voor niveau 2 zijn geen wettelijke toelatingseisen, zij het dat een leerling voor de beroepsbegeleidende leerweg (zie hierna) tenminste 16 jaar moet zijn. Sinds 2003 hanteren de ROC's meestal als toelatingsvoorwaarde tot de basisberoepsopleiding dat de leerling tenminste de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo met succes heeft afgerond.

Aan de opleidingen op niveau 3 en 4a kan men beginnen met een vooropleiding mavo, lbo, vbo, kadergerichte, gemengde of theoretische leerweg van het vmbo, of 3 jaar havo/vwo of een WEB-kwalificatie op niveau 2, resp. 3. Opleidingen op niveau 4b worden gevolgd na de

afronding van een voorafgaande opleiding op niveau 3.

De duur van de opleidingen is enigszins afhankelijk van de richting van de opleidingen en niet zozeer van de leerweg. De WEB onderscheidt de:

beroepsopleidende leerweg (= bol); vergelijkbaar met het voormalige mbo; stage 20-60% van de totale opleidingsduur

beroepsbegeleidende leerweg (= bbl); uitsluitend voor personen van 16 jaar en ouder; vergelijkbaar met het voormalige leerlingwezen; stage meer dan 60% van de opleidingsduur.

Bij de meeste opleidingen kunnen de kwalificatieniveaus via beide leerwegen worden bereikt.

In de SOI 1998 zijn de WEB-opleidingen conform de kwalificatieniveaus ingedeeld:

WEB-niveau	=	SOI-niveau
1		3.3
2		4.1
3		4.2
4a/b		4.3

2.1 Educatie in de WEB

In het kader van de WEB definieert de Kwalificatiestructuur Educatie (KSE) voor het erkend algemeen volwassenenonderwijs (educatie) zes competentieniveaus. Hierbij sluit ook het onderwijs van Nederlands als tweede taal (NT2) aan.

De competenties¹⁷ behorend bij de verschillende niveaus kunnen als volgt worden omschreven:

KSE 1 Verschillende elementaire vaardigheden voor algemeen maatschappelijk functioneren. Deze zijn met name zinvol voor mensen die weinig profijt hebben gehad van jeugdonderwijs of bij wie de elementaire vaardigheden zijn weggezaakt. Deze competenties zijn noodzakelijk om een opleiding op hoger niveau in de educatie te kunnen volgen.

KSE 2 Stellen iemand in staat een Assistentenopleiding (zie 4.2.1) te volgen, functietrainingen op laag niveau op de werkplek en daarmee vergelijkbare leertrajecten van de arbeidsvoorziening.

KSE 3 Stellen in staat om een Basisberoepsopleiding te volgen en daarmee vergelijkbare leertrajecten binnen bedrijfsscholing en -opleiding en daarmee vergelijkbare leertrajecten van de arbeidsvoorziening.

KSE 4 Mavo-niveau van het Voortgezet Algemeen Volwassenenonderwijs (Vavo).

KSE 5 Havo-niveau van het Vavo.

KSE 6 Vwo-niveau van het Vavo.

Op KSE-niveau 1-6 kunnen de deelnemers per vak een certificaat behalen, op niveau 4-6 ook diploma's voor een geheel van vakken.

Voor NT2 zijn vijf competentieniveaus vastgesteld: NT2

¹⁷ Kennis, vaardigheden en inzichten die mensen in de educatie kunnen verwerven. Dit zijn zaken die de meeste mensen in het basis- of secundair onderwijs hebben kunnen leren.

1-5. Het niveau 2 is een voorwaarde voor het kunnen volgen van een Assistentenopleiding; niveau 3 voor een Basisberoepsopleiding; niveau 4 voor het kunnen volgen van opleidingen van een hoger niveau. NT2 5 betekent dat iemand het Nederlands vloeiend en bijna accentloos beheerst.

De certificaten van deelkwalificaties en de diploma's van de educatie volgens de WEB zijn ingedeeld in de SOI 2003 als hiernaast is weergegeven.

Certificaat	Diploma	Certificaat/ diploma	SOI-niveau
KSE 1		NT2 1	2
KSE 2		NT2 2	2
KSE 3		NT2 3	3.1
KSE 4		NT2 4	3.1
	KSE 4		3.3
KSE 5		NT2 5	4.1
	KSE 5		4.2
KSE 6			4.1
	KSE 6		4.3

2.2 Basisstructuur Educatie

Hoewel bovengenoemde structuur in de wet (WEB) nog bestaat wordt de informatie over de deelname aan de educatie afkomstig van de ROC's vanaf het studiejaar 2005/06 anders ingedeeld.

Dit gebeurt volgens de zg Basisstructuur Educatie. Deze ziet er als volgt uit.

Benamingen van streefcompetentieniveaus van educatietypen naar startcompetentieniveau en het doel dat de deelnemer beoogt te bereiken.

Startcompetentieniveau	Perspectief			
	Educatie			Educatie i.s.m. beroepsonderwijs
	Sociale redzaamheid (SR)	Educatieve redzaamheid (ER)	Professionele redzaamheid ongekwificeerd (PRO)	Professionele redzaamheid gekwalificeerd (PRG)
1 Zeer laag	SR1		PRO 1	PRG 1 = mbo-1
2 Laag	SR2		PRO 2	PRG 2 = mbo-2
3 Basis	SR3	ER3 = vmbo theoretische leerweg	PRO 3	PRG 3 = mbo-3
4 Hoger	SR4	ER4 = havo en vwo	PRO 4	PRG 4 = mbo-4 middenkaderopleiding

De educatie van (bijna) volwassenen wordt in de basisstructuur educatie ingedeeld naar het doel of perspectief dat de deelnemer heeft met de educatie en naar zijn startcompetentieniveau.

De volgende perspectieven worden onderscheiden:

- sociale redzaamheid
- educatieve redzaamheid
- professionele redzaamheid onderscheiden naar ongekwificeerd en gekwalificeerd.

Sociale redzaamheid

De competenties die nodig zijn om maatschappelijk te kunnen participeren. Afhankelijk van competenties en behoeften die de deelnemer heeft kan het hier gaan om: het leren van Nederlands, hoe werkt een bank, het openbaar vervoer, opvoeding van kinderen, vaardigheden die men nodig heeft in vrijwilligerswerk, ouderparticipatie, consumenteneducatie, medische consumptie etc.

Educatieve redzaamheid

Dit deelnemersperspectief omvat (het studeren voor)

certificaten en diploma's van het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vmbo-t, havo en vwo), die de voorwaarde vormen voor toelating tot mbo en hoger onderwijs. Dit betreft ook het onderwijs in enkele vakken aan gezakte leerlingen van mavo/vmbo-t, havo, vwo die door de certificaten te behalen voor de slecht gemaakte vakken alsnog het desbetreffende diploma kunnen verkrijgen.

Professionele redzaamheid ongekwificeerd

Deelnemers met dit perspectief ontbreekt het aan een aantal vaardigheden en kennis om goed op de arbeidsmarkt te kunnen functioneren. Zij hebben vaak leemten op het gebied van Nederlands, rekenen, vreemde talen, digitale vaardigheden, sleutelvaardigheden (zoals organiseren, plannen, samenwerken, overleggen, leren, beslissen, problemen oplossen, voor zichzelf zorgen) en kennis van de wereld. Het gaat hierbij zowel om mensen aan wie 'trajecten' worden aangeboden om snel aan het werk te kunnen gaan als om mensen die beter willen leren functioneren in het beroep dat zij

hebben.

Professionele redzaamheid gekwalificeerd

Deelnemers uit deze doelgroep zijn bezig met (een deelkwalificatie van) een WEB-opleiding, omdat zij ongekwalificeerd zijn voor de Nederlandse arbeidsmarkt of omdat zij een hogere kwalificatie willen behalen. Zij ervaren daar problemen bij, omdat het hen ontbreekt aan vaardigheden als Nederlands (als tweede taal), rekenen en sleutelvaardigheden die behoren bij het beroep dat men wil uitoefenen. We kunnen deze vorm van educatie typeren als hulp om het diploma te kunnen behalen.

Startcompetentieniveaus

Startniveau 1, zeer laag, omvat de groep Nederlands- en anderstalige analfabeten en semi-analfabeten (minder dan SOI niveau 2).

Startniveau 2, laag, komt ongeveer overeen met het niveau van de basisvorming-basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo (SOI 3.1-3.2) met een beperkt aantal algemene vakken.

Startniveau 3, basis, komt overeen met tenminste basisvorming inclusief de leergebieden natuurkunde, scheikunde, geschiedenis en biologie) en maximaal vmbo-t of mavo of een (gedeeltelijke) basisberoepsopleiding) (SOI 3.1-4.1) .

Startniveau 4, hoger, is vmbo-t/mavo en hoger (havo, vwo, mbo3-4 en hbo) Eventueel kan deze opleiding niet zijn afgerond. (SOI 3.3-5).

Het eindniveau dat een deelnemer bereikt na succesvolle afronding van de diverse educatietypen is opgenomen in de tabel van bijlage 1.

Literatuur

14^e Algemene volkstelling, 28 februari 1971,
Onderwijsclassificaties, CBS, Voorburg (zonder jaar)

SOI 1978

Eerste serie publicaties:

Deel 1 Methodologische inleiding (1980)
Deel 2 Codelijst van opleidingen, alfabetisch gerangschikt
1^e druk (1980)
Supplement A (1980)
Supplement B (1981)
2^e druk (1981)
Supplement 1-10-1982 (1982)
Editie 1986
Deel 3 Codelijst van opleidingen, systematisch
gerangschikt
1^e druk (1981)
2^e druk (1981)
Deel 4 Afkortingen, meerduidige benamingen (1983)

Latere papieren publicaties:

Uiteenzetting en verantwoording, editie 1987
Codelijst van opleidingen alfabetisch gerangschikt, editie
1989
Codelijst van opleidingen systematisch gerangschikt,
editie 1989
Afkortingen, meerduidige benamingen, editie 1989
Codelijst van opleidingen, editie 1993

Elektronische publicaties:

SOI-diskette 1993 en SOI-upgrade diskette 1993
(veranderingen in editie 1993 t.o.v. 1989)
SOI 1978, edities voor 1995, 1996 en 1997

SOI 1998

Standaard Onderwijsindeling 1998 edities 1998/1999,
1999/2000, 2000/'01, 2001/'02, 2002/'03 (cd-roms)

SOI 2003

Standaard Onderwijsindeling 2003 edities 2003/'04,
2004/'05 (cd-rom en op internet)

ISCED

ISCED 1976

Unesco, International Standard Classification of
Education (ISCED); Division of Statistics on Education,
Office of Statistics. Genève, March 1976

ISCED 1997

Unesco, International Standard Classification of
Education (ISCED); revised version III. Genève, January
1997

Organisation for economic co-operation and develop-
ment, Classifying educational programmes; Manual for
ISCED-97 implementation in OECD countries, 1999
edition. Paris, 1999

Voor meer informatie...

Service-centrum SOI/SBC (Onderwijs- en beroepclassificaties)

Telefoon

(070) 337 53 47
(070) 337 57 03

E-mail

onderw.beroep.class@cbs.nl

Infoservice van het CBS

Infoservice is het centrale informatiepunt voor algemene voorlichting over het CBS en zijn producten; geeft aankoopadviezen; draagt zorg voor de beantwoording van vragen op alle terreinen waarover het CBS informatie verzamelt. Zo nodig wordt hierbij meer gespecialiseerde deskundigheid ingeschakeld.

Telefoon

0900 0227
(€ 0,50 per minuut)

Fax

(045) 570 62 68

E-mail

infoservice@cbs.nl

Internet CBS

<http://www.cbs.nl>

Enkele aanverwante publicaties

Standaard onderwijsindeling 1998; editie 1998/ 1999 (cd-rom)	€ 22,69
Standaard onderwijsindeling 1998; editie 1999/ 2000 (cd-rom)	€ 22,69
Standaard onderwijsindeling 1998; editie 2000/'01 (cd-rom)	€ 22,69
Standaard onderwijsindeling 1998; editie 2001/'02 (cd-rom)	€ 10,50
Standaard onderwijsindeling 1998; editie 2002/'03 (cd-rom)	€ 10,50
Standaard onderwijsindeling 2003; editie 2003/'04 (internet)	
Standaard onderwijsindeling 2003; editie 2004/'05 (internet)	
Standaard beroepenclassificatie 1992; verbeterde editie 2001 (cd-rom)	€ 10,50
Werken en leren 2001-2002 *)	€ 21,44
Jaarboek Onderwijs in cijfers 2005 *)	€ 36,75
Sociaal-economische dynamiek 2000	€ 13,39
Sociaal-economische trends (jaarabonnement op kwartaalpublicatie; nieuw in 2004)	€ 46,50

Cijfers en artikelen over onderwijs vindt u in Statline, de publieke database van het CBS. Deze benadert u via www.cbs.nl. Voor cijfers kiest u Statline. Op de site van het CBS zijn ook Themapagina's over onderwijs te vinden. Deze bevatten tal van artikelen over onderwijs. Binnen Cijfers kiest u daartoe Themapagina's/ Onderwijs.

Bestelservice CBS	fax	(045) 570 62 68
	e-mail	verkoop@cbs.nl
*) Kluwer Klantenservice	tel	(0570) 67 33 44
	fax	(0570) 69 15 55
	e-mail	info@kluwer.nl

Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen.